

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

19^E JAARGANG

WOENSDAG 7 NOVEMBER 1934

No. 984

NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT.

Curatoren: Mr. G. Vissering, Voorzitter; Ir. A. Plate, Onder-Voorzitter; Mr. K. P. van der Mandele, Penningmeester; Mr. P. Hofstede de Groot; Jhr. Mr. L. H. van Lennep; L. H. Mansholt; Mr. R. Mees; E. D. van Walree; Ch. J. I. M. Welter; C. J. P. Zaalberg.

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN.

COMMISSIE VAN ADVIES.

Prof. Mr. D. van Blom; Jhr. Mr. L. H. van Lennep; Mr. K. P. van der Mandele; Prof. Dr. N. J. Polak; Mr. Dr. L. F. H. Regout; Dr. E. van Welderen Baron Rengers; Jan Schilthuis; Prof. Mr. F. de Vries. Gedelegeerd lid: Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart. Redacteur-Secretaris: Dr. H. M. H. A. van der Valk. Secretariaat: Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam. Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cents. Economisch-Statistisch Kwartaalbericht f 1,—. Leden en donateurs ontvangen het weekblad en het Kwartaalbericht gratis en een reductie op de verdere publicaties.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.

7 NOVEMBER 1934.

Op de geldmarkt niets belangrijks. De handel vindt voornamelijk plaats in schatkistpapier, waarvan de prijzen eerder nog iets teruggelopen zijn. Naar verluidt, moet de Alsace-Lorraine bezig zijn te trachten hier te lande op korten termijn gelden op te nemen; van het bedrag zal afhangen of hiervan invloed op geld- en wisselmarkt zal uitgaan. Prolongatie en call onveranderd.

* * *

De minder goede politieke en economische omstandigheden, welke wel schier in alle belangrijke centra heerschen, en waarvan wij de laatste tijden nog weer eens in het bijzonder den invloed gevoelen, zijn wel de voornaamste oorzaak van de ongeanimeerdheid, welke er op de wisselmarkt heerscht. Het zaken doen wordt steeds meer en meer bemoeilijkt. De koers van het Pond toond de geheele week een neiging tot stijgen, welke zich echter, wanneer de noteering tegen de 7.39 ging loopen, niet verder voortzette. Ook de Dollarkoers was hier vast; gedurende de geheele week 1.47½—1.48, dus tegen het gouduitvoerpunt naar Amerika aan. De Gulden is dus internationaal flauw gebleven. In Londen heeft men de noteering van den Dollar tusschen de 4.97½ en 4.99 weten te houden, terwijl men den Frs.-koers op ongeveer 75.60 vasthield — gisterenmiddag werd op 75.80 afgedaan. De Fransche Franc bewoog zich tegen de 9.74. De Dollar is in Parijs op het gouduitvoerpunt gekomen; er worden voorbereidingen voor export naar Amerika getroffen, die echter toeh nog zijn bezwaren heeft, daar de Amerikaanse autoriteiten den Amerikaanschen banken een wenk schijnen te hebben gegeven zich in deze afzijdig te houden. Marken bleven gezocht ca. 59.45. In Creditspermarkten vonden deze week ook eenige omzetten plaats; Registermarkten waren gisteren weder meer aangeboden, waardoor de koers terugliep. Belga's konden zich verbeteren en sloten op 34.54. Canadeesche Dollars vast: 1.51¼. Zuid-Amerikaansche deviezen onveranderd.

Op de termijnmarkt trok het groote disagio van den Belga de aandacht; er was veel aanbod op één- en drie-maanden, nl. op 80 resp. 75 p. onder den constanten prijs. Ponden op termijn noteerden rond pari, evenals Dollars op één maand; op drie maanden noteerden zij nog ¼ c. de part. Fransche Francs op latere levering deden ½ resp. ¾ p. disagio.

De onrustige toestand was oorzaak van meerdere bedrijvigheid op de goudmarkt. De prijs van gouden baren is tot f 1654.50 opgelopen, terwijl de meerdere vraag ook de prijzen van Eagles, Ponden en Gouden Tientjes resp. tot 2.49½, 12.17½ en 10.20 deed oploopen.

INHOUD.

	Biz.
DE INDUSTRIALISATIE VAN HET OOSTEN IN DE VEREENIGING VOOR DE STAATHUISHOUDKUNDE door Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart	996
De economische penetratie van Japan in Nederlandsch-Indië door Prof. Dr. J. Wisselink	998
Kantteekeningen bij de Memorie van Antwoord op de Rijksbegroting door Dr. H. M. H. A. van der Valk	1002
De opzegging van het clearingverdrag met Duitschland door C. A. Klaasse	1004
AANTEEKENINGEN:	
De buitenlandsche handel van Engeland in verband met de Ottawa-politiek	1006
Koffie-statistiek over October 1934	1007
De zichtbare suikervoorraden in de wereld	1007
Raming van de Europeesche bietsuikerproductie ..	1007
Koffievernietiging in Brazilië	1008
INGEZONDEN STUKKEN:	
Devaluatie-politiek door C. Kool met Naschrift door Dr. J. G. Stridiron	1008
De Rotterdamse Dollar-leening door Dr. R. van Genechten	1011
MAANDCIJFERS:	
Indexcijfers van Nederlandsche aandeelen	1009
STATISTIEKEN	1011—1014
Geldkoersen. — Wisselkoersen. — Bankstaten.	

DE INDUSTRIALISATIE VAN HET OOSTEN IN DE VEREENIGING VOOR DE STAATHUISHOUDKUNDE.

In de jl. Zaterdag gehouden jaarvergadering van de Vereeniging voor de Staathuishoudkunde en de Statistiek werd de vraag behandeld, welken invloed de industrialisatie van het Oosten, inzonderheid van Japan, uitoefent op het economisch leven van Nederland en Indië, en of dit proces aanleiding geeft tot wijziging van de economische politiek van laatstgenoemde landen.

Het gevoerde debat is belangwekkend geweest. De toon bleef bij voortdurend zakelijk, hetgeen aange-naam aandeel in dezen tijd, waarin de gemoederen, ook met betrekking tot het aan de orde gestelde onderwerp, veelal rijkelijk overprikkeld zijn.

Wanneer wij hier naar aanleiding van de gehouden vergadering het een en ander willen mededeelen en opmerken, zoo geschiedt dat niet met de bedoeling om een volledig overzicht van de gevoerde besprekingen te geven. Daarvoor verwijzen wij naar de dagbladen en naar het t.z.t. verschijnende stenografische verslag.

Het behandelde vraagstuk betreft twee, onderling verschillende verhoudingen, t.w. die van Japan en het Oosten tot Nederland, en die tusschen Ned-Indië en Japan.

Voor Nederland is het vraagstuk van den rechtstreekschen invoer uit Japan in ons land van betrekkelijk geringe beteekenis. In ons geval gaat het om de verdringing van de Nederlandsche industrie van haar koloniale en andere buitenlandsche afzetgebieden door den Japanschen concurrent. Voor Indië daarentegen gaat het in de eerste plaats om een afweging van de voordeelen van goedkoopere Japanschen invoer tegen de mogelijke nadeelen, door Japanschen invoer aan eigen inheemsche industrie te berokkenen, en tegen het gevaar van monopoliseering van den invoer in de handen van Japansche handelshuizen.

De vorm en ten deele ook de omvang, waarin zich deze vragen aan ons voordoen, zijn nieuw, maar in wezen zijn zij dat zeker niet. Conflicten tusschen landen met goedkope arbeidskracht, geringe sociale lasten, goede organisatie, saamhooringsgevoel ook bij de regeling der interne economische verhoudingen, eene tegenover het goud gedeprecieerde valuta en felle concurrentielust tegenover het buitenland eenerzijds, landen met een oude, reeds lang gevestigde, veelszins kapitaalintensieve industrie, hooge loonen, aanmerkelijke sociale lasten, goudvaluta en minder vitaliteit in den economischen concurrentiestrijd anderzijds, — zulke conflicten hebben zich nu eens op dit, dan weer op dat gebied talrijke malen voorgedaan, voordat Japan zich in het strijdperk begaf. En ook in de verhouding tusschen Japan en het Westen zijn de vragen, die ons thans bezighouden, weliswaar in omvang en urgentie zeer gestegen, doch geenszins nieuw naar aard en karakter. Merkwaardig waren in dit verband de aanhalingen, door *Prof. C. A. Verrijn Stuart* ter vergadering voorgelezen uit een officieel Nederlandsch rapport uit het jaar 1895 betreffende de Nederlandsch-Japansche handelsbetrekkingen. In dit rapport werd letterlijk op dezelfde moeilijkheden gewezen als wij thans ook onder vinden, inclusief de valutadepreciatie, die destijds voor den zilveren Yen zeer belangrijk was tegenover de goudvaluta's. Slechts de verhoudingen zijn veranderd, maar niet de aard van het vraagstuk zelf. Het schijnt ons van belang dit bij voortdurend in het oog te houden, omdat het de beoordeeling van de verschillende therapieën zeer kan vergemakkelijken.

Niet allen zijn het er intusschen over eens, dat het vraagstuk der Japansche concurrentie beschouwd moet worden als een geval van weliswaar fellen, maar dan toch min of meer in het kader van het internationaal economisch leven passenden concurrentiestrijd. Eenerzijds toch is er op gewezen, dat Japan naast economische motieven ook beweegredenen van imperialistische politiek heeft, waardoor het

zich laat leiden. Anderzijds is opgemerkt, dat de internationale concurrentiestrijd van nu iets anders is dan die van vroeger, en wel op grond van bepaalde structuurveranderingen in het economisch leven, met name door het belangrijker worden van de rol van het vaste kapitaal. Over beide punten een enkel woord.

Op het imperialistisch streven van Japan is ter vergadering inzonderheid gewezen door *Prof. Wisselink*, die dit imperialisme toeschreef aan biologische factoren, zich uitende in snellen bevolkingsaanwas. Waar de Japanner optreedt, onverschillig of hij dat doet in dienst van zijn land of als particulier handelaar, overal gevoelt hij zich geroepen om werkzaam te zijn voor de „Japansche zaak”. Het streven is er op gericht om punten van vitaal economisch belang in andere landen te bezetten en zelfs, aldus suggereerde *Prof. Wisselink* aan de hand van een verhaal over de misdragingen van een imperialistisch Japanner bij gelegenheid van een bezoek aan Menado, zou het de bedoeling zijn om groote stukken van den Oost bij den Japanschen Staat in te lijven. Daartegen moet Nederland zich te weer stellen, anders wordt het vroeger of later, eerst economisch, tenslotte ook staatkundig, uit Indië verdrongen. Dat nu, aldus *Prof. Wisselink*, ware van Nederlandsch standpunt volkomen ontoelaatbaar.

Nu past echter tegenover dit betoog een zekere nuchtere scepsis. De praeadviseurs *Ligthart* en *Gonggrijp* hebben er op gewezen, dat de Japansche politiek, hoeveel sensatie ook bepaalde persorganen trachten te verwekken, er eene is van zorgvuldig afwegen van de verschillende belangen. Het is „Realpolitik”, waarom het hier gaat. En deze is het best te begrijpen, wanneer men de vraag weet te beantwoorden, welk belang Japan zelf ten opzichte van het buitenland gevoelt.

Dit belang is, aldus inzonderheid *Prof. Gonggrijp*, een vrije afzet van exportgoederen, noodig tot het verkrijgen van voor het land onontbeerlijke invoergoederen. Geef Japan vrij baan, aldus de heeren *Ligthart* en *Gonggrijp*, en gij bevordert de internationale veiligheid. De Japanner emigreert niet gaarne en zeker niet naar het warme Indië, waar hij zich niet zeer behagelijk gevoelt. Alles is er Japan aan gelegen om zijn afzet te behouden en te vergrooten, maar als dat belang is verzekerd, zal het naar territoriale expansie niet meer streven.

Het is uiteraard niet wel mogelijk om a priori vast te stellen, hoe het met de territoriale verlangens van een bepaalde mogendheid zal gaan. Wel komt het ons echter voor, dat men de kans op conflicten vergroot, wanneer men aan den vrijen loop der goederen in den internationalen handel belemmeringen in den weg legt en dat het dus vooruitziende politiek is om — met in achtneming uiteraard van de eischen der eigen, nationale veiligheid¹⁾ en met passende en effectieve bestrijding van iedere monopolievorming²⁾ — een politiek van handelsvrijheid, d.w.z. van „open deur”, in elk geval voor goedereninvoer (op immigratie van vreemdelingen komen wij nog terug) te blijven volgen.

Er is — en wij zijn dat geheel met den heer *Ligthart* eens — momenteel een heel ander politiek vraagstuk, dan het gevaar van Japan, en dat is het gevaar van de innerlijk verstarde en aan onderlinge verscheuring onderhevige Westersche wereld. Deze zet Japan overal den voet dwars, omdat zij de vitaliteit, de bewegelijkheid, het aanpassingsvermogen

¹⁾ Dit beteekent b.v., dat men daar, waar zulks in het belang der nationale veiligheid gewenscht is, de kustvaart slechts voor schepen van landgenooten openstelt en eventueel bepaalde verkeersbedrijven uit veiligheids-overwegingen in stand houdt, ook al zouden zij niet in elk opzicht renderen.

²⁾ Wij komen later op de gevaren van een Japansche invoermonopolie in Indië terug.

mist om zich tegen de Japansche concurrentie afdoende te weer te stellen. Zulk een Westersche politiek is niet constructief, zij is negatief en afwerend. Men realiseere zich echter, dat zij in het Westen leidt tot het oprichten van Chineesche muren, tot een afsnoering van de ontwikkeling daarbuiten en tot een steeds toenemend proces van economische aderverkalking.

Tenslotte moet men zich bij alle klachten over het vermeende Japansche imperialisme blijven realiseeren, dat de gevreesde Japansche export geregeld overtroffen wordt door den Japanschen import en dat dit land een passieve handelsbalans heeft. Er moeten dus velen van Japan profiteeren, maar zij houden zich — als steeds in dergelijke gevallen — stil. De volgende cijfers betreffende de Japansche handelsbalans zijn waard hier nog even te worden afgedrukt:

	In millioenen Yen		
	Uitvoer	Invoer	Saldo invoer
1929 ..	2.148,6	2.216,2	67,6
1930 ..	1.469,8	1.546,0	76,2
1931 ..	1.146,8	1.235,6	88,7
1932 ..	1.409,9	1.431,4	21,4
1933 ..	1.861,0	1.917,2	56,1
1933, 1e halfj.	829,8	1.016,3	186,5
1934, 1e halfj.	1.003,5	1.158,5	154,9

Wij komen thans tot de structuurveranderingen in het economisch leven, welke het vraagstuk van den internationalen concurrentiestrijd en van de beschermende handelspolitiek een ander karakter zouden geven dan vroeger.

Prof. Gonggrijp, de juistheid van de klassieke vrijhandelsleer erkennende, verweet haar in zijn praeadvies niettemin een zekere onvolledigheid. Deze leer zou geen rekening hebben gehouden met het feit, dat een land, een bepaalde industrie opgevend, omdat het buitenland de desbetreffende goederen goedkoop produceert, tegenover het voordeel van de betere goederenvoorziening het nadeel heeft te dragen van de „afbraak” van het reeds in dergelijke bedrijven binnen de eigen landsgrenzen geïnvesteerde kapitaal en van de daar bestaande werkgelegenheid. De verstoring kan zoo groot zijn — en dat geval is bij de Japansche concurrentie tegenover Europa volgens *Prof. G.* inderdaad aanwezig — dat het kapitaal moet worden beschermd tegen „afbraak” ter vermijding van de daaraan verbonden kosten en van sociale euvelen. Daarom moet de „open deur”, welke *Prof. Gonggrijp* voor Indië verdedigt, in Nederland worden gesloten in die gevallen, waarin een aanmerkelijke ontwrichting te verwachten zou zijn.

In dezelfde richting ging het betoog van *Prof. Sneller*, die zich beriep op de inaugureele rede van zijn Rotterdamschen collega *Lieftinck*. De relatief belangrijker plaats van het vaste kapitaal, aldus de Rotterdamsche historicus, maakt, dat wij het vraagstuk van den internationalen handel thans geheel anders moeten zien, dan in de vorige eeuw. Ergo: bescherming van kapitaalintensieve bedrijven in Nederland, o.m. ook tegen Japan.

Nu wil het ons voorkomen, dat ook hier het vraagstuk niet nieuw is, maar zich reeds lang vóór den oorlog op dezelfde wijze heeft gesteld, met name in de kapitaalintensieve zwaarindustrie. Toegegeven zij echter, dat de kapitaalintensiviteit in West-Europa is gestegen, dat daardoor een snelle aanpassing aan andere omstandigheden is bemoeilijkt en dat daardoor de aandrang om protectie heviger is geworden.

De vraag is echter, of het, gelijk de hoogleeraren *Gonggrijp* en *Sneller* meenen, ook in economisch opzicht rationeel is om aan dezen aandrang toe te geven. Dat het gemakkelijk kan zijn, is in confesso.

Daar gaat het echter niet om. De beide genoemde heeren stellen zich niet tevreden met het geven van een verklaring, waarom er thans meer protectie wordt gevraagd dan vroeger, doch zij meenen, dat in bepaalde gevallen deze protectie ook een voordeel is voor het land, dat deze toepast in het belang van zijn kapitaalintensieve bedrijven.

Wij zijn geneigd hier een vraagteeken te plaatsen. Aan het betoog van *Prof. C. A. Verrijn Stuart*, die ter vergadering tegenover *Prof. Gonggrijp* en *Ir. van Dusseldorp* — die, hoe kon het anders, zijn afkeer van eenzijdigen vrijen invoer te kennen gaf — wees op het consumentenbelang, waarom het bij alle productie te doen is en dat — in tegenstelling tot het producentenbelang — een algemeen, niet een groeps karakter draagt, zouden wij nog het volgende willen toevoegen.

Wanneer een land buitenlandsche concurrentie ondervindt, gebaseerd op factoren, die den buitenlandischen kostprijs voor bepaalde goederen duurzaam lager maken dan den eigen kostprijs, zoo moet men de consequenties daarvan aanvaarden in dezen zin, dat de eenmaal aanwezige kapitaalgoederen niet moeten worden vernieuwd, doch moeten worden gebruikt, zoolang nog de variabele kosten der productie worden gedekt. De onder andere omstandigheden voor vernieuwing en uitbreiding bestede bedragen moeten thans worden aangewend voor andere bedrijven. Naarmate het vaste kapitaal onbruikbaar wordt, moeten ook de arbeiders naar andere bedrijven worden overgebracht, zulks uiteraard tot lager loon in verband met het risico van nieuwe bedrijfstakken, welker rentabiliteit zich nog niet ten volle laat overzien, en ook in verband met de noodzakelijkheid om ten behoeve van nieuwe bedrijven eerst de productie van kapitaalgoederen op te voeren, terwijl eerst later die der verbruiksgoederen kan stijgen.

Doel van iedere productie moet zijn het verhoogen van de welvaart door zoo ruim en zoo goedkoop mogelijke goederenvoorziening. Deze wordt het best bevorderd door snelle afschrijving van eenmaal geïnvesteerd kapitaal ter bevordering van spoedige omschakeling der productie. In een volkomen vrije verkeershuishouding zal dat ook gebeuren; in een rationeel geleide planhuishouding zou het eveneens gebeuren. Als het thans niet gebeurt, zoo kost ons dat een stuk volkswelvaart in het belang van een deel van de kapitaalbezitters.

Wij spraken in het bovenstaande van „duurzame” verlaging van den buitenlandischen kostprijs. Daaruit volgt, dat in bepaalde gevallen van tijdelijken aard steunmaatregelen geoorloofd kunnen zijn. Het eerste geval betreft tijdelijke dumping, waarbij men er overigens op bedacht dient te blijven, dat, zooals wij al zoo dikwijls in deze kolommen hebben betoogd, het constateeren van dumping in den zin van verkoop beneden gemiddelden kostprijs uitermate moeilijk is. Het tweede geval betreft valutaconcurrentie.

Wanneer eventueele afweermaatregelen tegen Japan tot deze beide gevallen beperkt blijven, kan daartegen geen bezwaar worden gemaakt. Vrijheid is nooit doel op zichzelf, doch altijd middel tot het bereiken van een doel, in dit geval een zoo ruim mogelijke goederenvoorziening. Deze eischt rationeele prijsvorming, hetgeen bij tijdelijke dumping en valutaconcurrentie niet te verwezenlijken is.

T.a.v. de valutaconcurrentie ligt bij de huidige deflatie het middel voor de hand. Wij behoeven het hier niet te herhalen. Ook ter vergadering werd er met een enkel woord over gesproken, hoewel men in het algemeen de devaluatie buiten discussie liet. Zoowel *Prof. Gonggrijp*, als *Prof. C. A. Verrijn Stuart* lieten op dit punt geen twijfel over hun meening, terwijl ook een belangwekkend betoog van *Mr. W. J. L. van Es* over de kostprijzdaling van Japan in verhouding tot het Westen klaarblijkelijk in de richting van devaluatie ging. De prae-adviseur *Lighthart*

voelt er echter nog niet voor en meent, dat Japan er zelf door benadeeld wordt in verband met de prijsstijging der grondstoffen. De opmerkelijke bedrijvigheid in Japan schijnt zich echter tegen deze opvatting te verzetten.

Tenslotte nog een enkele opmerking in dit verband. Toen Prof. C. A. Verriijn Stuart wees op de valuta-moeilijkheden, welke zich reeds in 1895 met betrekking tot Japan voordeden, interrumpeerde Dr. J. van den Tempel, dat men toen toch ook niet den gouden standaard had verlaten, zooals Prof. C. A. Verriijn Stuart ons thans aanbeveelt. Deze interruptie, die den spreker klaarlijk ontging, laat zich, dunkt ons, gemakkelijk beantwoorden. Na 1895 heeft zich een opmerkelijke stijging van het prijsniveau voltrokken, o.m. omdat destijds de goudproductie overvloedig en de toeneming van het giraalgeld op de verruimde goudbasis enorm was. Dank zij „reflatie” is toen het vraagstuk der valuta opgelost. Als Dr. Van den Tempel ons de vermeerdeerde goudproductie van de negentiger jaren weet te verschaffen, zijn wij, zij het niet op de meest rationeele wijze, uit den brand. Maar als ook hij geen kans ziet om de deflatie door verruimde goudproductie te bestrijden, kunnen wij dan niet het aantal geldeenheden, belichaamd in onzen goudvoorraad, vermeederen door devaluatie, en op die wijze evenzeer de goudbasis van ons ruilmiddel vergrooten?

Wij laten het voor heden bij deze enkele nabetrachtingen. De volgende week hopen wij nog terug te komen op eenige belangrijke punten, die ter vergadering ter sprake kwamen en die in verband met de beperkte ruimte ditmaal niet behandeld konden worden.

G. M. V. S.

DE ECONOMISCHE PENETRATIE VAN JAPAN IN NEDERLANDSCH-INDIË ¹⁾

De driehoeksverhouding Japan—China—Nederlandsch-Indië. De textielindustrie de voorhoede in den industriëlen opmarsch.

Bij het beantwoorden van de vraag, die de Vereeniging ons voorgelegd heeft, moet men zich m.i. niet te veel laten beïnvloeden door de woorden „in-zonderheid van Japan”. Later bij de uitwerking van het probleem en het voorslaan van een economische politiek deels wel, gezien het versnelde tempo der Japansche expansie; maar bij het stellen van het probleem moet men m.i. vooral zien de driehoeksverhouding Japan—China—Ned.-Indië. Britsch-Indië, hoe belangrijk ook, Cochinchina, Siam enz., deze landen spelen voóralstnog een secundaire rol in het gestelde probleem en aan een al te ver vooruitzien in een tijd van geweldige stuctuurveranderingen, een tijd, waarin grondige veranderingen in de Pacific-verhoudingen nog zeer wel mogelijk zijn, waag ik me niet. Voorloopig, d.i. bij het stellen van het huidige probleem, is van zeer groot belang waarom Japan in China industriëel terrein verliest.

Bezien wij eerst Japan, dan is het hoofdbeeld, dat dit land op grond van economisch-geografische (en, wil men dieper gaan biologische) omstandigheden, noodzaak is belangrijke hoeveelheden voedsel en grondstoffen te importeeren, welke het grootendeels betalen moet met zijn surplus aan arbeidskrachten, die het in den vorm van industrie-producten uitvoert. Industrialisatie en export zijn een noodzaak. Op dit feit is terecht reeds vaak gewezen, het werd ook door ons in vroegere publicaties volkomen aanvaard en wij kunnen den heer Ligthart erkentelijk zijn, dat hij door de wel-gedocumenteerde economisch-geografische studie, waarop hij zijn prae-advies laat steunen, ons dit nog eens exact heeft doen zien.

In dezen uitvoer van industriële producten nemen

¹⁾ Het onderstaande bevat het grootste gedeelte van de rede, die Prof. Dr. J. Wisselink jl. Zaterdag in de vergadering van de Vereeniging voor de Staathuishoudkunde en de Statistiek heeft gehouden. (Red.)

de textielgoederen verreweg de eerste plaats in, ik meen naar de waarde de grootste helft. Dit is in een industrialisatieproces geen toeval. De industrialisatieprocessen van economisch jonge landen, zie bijv. vroeger Engeland, later Amerika, weer later Rusland, nu in den laatsten tijd Zuid-Amerika, beginnen vrijwel altijd met deze relatief arbeidsintensieve nijverheid. Even later wordt zij in den regel gevolgd door andere bedrijfstakken, die consumptie-goederen vervaardigen en weer later door industrieën, welke productie-middelen leveren.

De textielindustrie kan men bijna steeds de voorhoede noemen van elken industriëlen opmarsch. In Oost-Azië zijn wij grootendeels nog maar in het stadium van voorhoede-gevechten, wat de industrialisatie betreft, doch het verloop van deze voorhoedegevechten en vooral de hanteering van dezen bedrijfstak als economisch aanvalswapen, kan ons reeds veel leeren. Het kan ons met name leeren, welke posten in ons economisch stelsel wij zwaar moeten bezetten, ook met het oog op latere fases.

De druk op de export-markten. De twee golfbewegingen.

Japan's groote afnemers zijn China, een land dat zich inmiddels zelf sterk industrialiseert, Britsch-Indië en Ned.-Indië. In 1928 ging naar China ongeveer 44 pCt., naar Br.-Indië naar ik meen ongeveer 28 pCt. en naar Ned.-Indië ongeveer 11 pCt. van den weefseluitvoer. Wij kennen de noodzaak voor Japan van den uitvoer van industriële producten, vooral van weefsels, waardoor een toenemende druk op alle exportmarkten wordt uitgeoefend. Figuurlijk gesproken staat het water hoog tegen de dijken op en vloeit de goederenstroom met kracht naar binnen, waar de sluisdeuren openstaan.

Twee achter elkaar aanlopende golfbewegingen zijn nu te constateeren, waardoor voor het hoofd-exportproduct de gewone, laten wij het populair noemen „trend”-druk nog verzaard wordt. Maar met deze golven is méér mede te constateeren dan zuiver-economische feiten. Schrijvende over de industrialisatie zijn wij, wat Japan betreft, in 5 jaar tijds allengs gekomen van een zienswijze, die rekening hield met de vrijwel ongestoorde werking der zuiver-economische factoren, tot de gemotiveerde overtuiging, dat wij deze industriële expansie moeten bezien als een onderdeel der imperialistische expansie en deze weer als een au fond biologisch vraagstuk. Er is in deze 5 jaren m.i. niet zoozeer iets essentiëls veranderd in Japan, dan wel dat ons Westelingen meer duidelijk is geworden; wij hebben vroeger vaak symptomen beschouwd als de eigenlijke procedés.

De eerste golf, die haar begin heeft in 1929 en haar gevolgen vooral doet gevoelen in 1930, kan men het beste kenschetsen als „Japan, door een bui verast”. De Japansche katoenindustrie bevond zich in 1929 juist in een overgangstoestand en was daardoor relatief kwetsbaar. De industrie maakte, na het verbod van nacht-arbeid en de limiteering van den arbeidsduur voor vrouwen en kinderen, juist de overgang mede van de enkele naar de dubbele ploeg. Daardoor waren de spinnerijen, die als kapitaal-intensief bedrijf toch reeds in twee ploegen liepen, uitgebreid om gelijke tred te kunnen houden met de nu bijna verdubbelde productie der weverij. In de groote exportbedrijven streeft men, gelijk hier te lande, noodgedwongen naar integratie en synchronisatie. Bovendien waren nieuwe groepen werkkrachten gerecrueteerd uit het arbeidssurplus in de agrarische productie. Op dat moment kwam in China de zilver-crisis, waardoor de Chineesche markt voor een groot deel tijdelijk wegviel. Erger was evenwel, dat juist even van te voren, medio 1929, het omslagpunt in de kostenverhouding Japan—China door het voor-aanstaande deel der Chineesche industrie juist was gepasseerd. Men produceerde in Shanghai goedkooper

dan in Osaka en Kobe. Door de stijging der efficiency in de Chineesche industrie waren de nog lagere loonen dan in Japan van een potentiël gevaar, tot een werkelijk gevaar geworden.

Wat stond Japan nu te doen? Men kon vrijwel niet terug door de productie in te krimpen. Terugzenden van de nieuwe lichten arbeidskrachten, waaraan alle kosten voor de opleiding besteed waren, ging haast niet; het stilleggen van de dure surplus-capaciteit in de kapitaal-intensieve spinnerij ging evenmin. Japan, dat anders den afzet in China waarschijnlijk geforceerd zou hebben door een economisch offensief, kon door de bescherming, die de Chineesche industrie genoot door de valuta-daling, vrijwel niets doen. Japan heeft zich toen met alle macht op de andere, bovendien productieverwante markten geworpen met als gevolg, een druk eerst vooral op de Britsch-Indische markt en even later, gelijk in mijn desbetreffende publicatie gevreesd, ook op de Ned.-Indische.

Nu de tweede golf. Was tot nu toe de concurrentie gevoerd, door de (zuiver) economische factoren vrij te laten werken, na dien tijd krijgt de industriële expansie een ander karakter. Zij wordt absoluut een onderdeel van de imperialistische expansie. Mansjoekwo en de oorlogstoerusting vragen een grootter invoer van grondstoffen en levensmiddelen en dus vreemde valuta's om deze te betalen. De export-producten, waarmede Japan zich deze kan verschaffen, zijn vnl. de geëxporteerde katoenen goederen. Hierom alleen reeds moet de export doorgaan. Doch er is meer. Een werkloosheid in de textiel-districten, waardoor een groot deel der arbeid onder den invloed zou kunnen geraken van de ultra-nationalistische (in wezen nationaal-socialistische) groep van Araki komt de regering in dit stadium allerminst gelegen. Gaan een groot deel van de textielarbeiders over naar de ultra-nationalisten, dan wordt haar positie précair. De export moet nu ook om deze redenen coûte que coûte doorgaan. Dat de binnenslandsche markt niet meer kan opnemen, heb ik in 1930 in een publicatie reeds aangetoond.

Let wel, dat de Japansche export-industrie van de Chineesche markt weinig meer te verwachten heeft en vooral om de volgende redenen. Niet alleen, omdat daar de boycott zijn werking doet gevoelen, maar vooral, omdat men daar oploopt tegen een lagere kostprijs. Een strijd op dit terrein kan op den duur toch geen succes hebben en Japan weet dat.

De industriële expansie wordt een onderdeel van de imperialistische expansie.

Tot dusverre hebben wij te maken gehad met weliswaar groote kostprijsverschillen met de Europeesche goederen, doch deze prijsverschillen berusten op reële verschillen tusschen de economische kosten der productie voor iederen bedrijfstak afzonderlijk. Wij zien dan echter, deels misschien als gevolg van een bewust bij prijscalculaties niet in goud-compenseeren van den val van de Yen, prijsverschillen optreden, die per se niet verklaard kunnen worden uit de zooveel lagere economische kosten der productie. Men gaat onder de reeds zeer lage kostprijzen. De prijs-calculation speelt althans voor de individueele bedrijfstak een ondergeschikte rol en wordt hoogstens vervangen door een z.g. totaal-calculation voor het geheele land. Waardoor, wel ietwat anders dan in Nederland, de agrarische productie de industriële expansie helpt betalen.

Mijn overtuiging is evenwel, dat men nog verder gaat en als dit noodig is voor het groote, biologisch gefundeerde, imperialistische doel, tijdelijk berekeningen maar achterwege laat en doodeenvoudig de economische zetten doet, welke noodig zijn, als onderdeel van het groote imperialistische expansie-plan.

Volledig te bewijzen is dit laatste natuurlijk moeilijk. De Japansche pers, de redevoeringen in vereenigingen enz. zeggen echter genoeg, vooral als men dit beschouwt naast concrete feiten. Een der belangrijkste

hiervan is, dat men zich bij prijsnoteeringen losgemaakt heeft van de economische kosten voor den individueelen bedrijfstak. Men klimt dan ook lustig in Britsch-Indië (waar de industrie toch werkelijk al goedkoop produceert, misschien 10 à 15 pCt. duurder dan de Japansche) over een tariefmuur van 75 pCt. heen en de Japansche invoeren nemen zelfs met dit, zuiver-economisch beschouwd, prohibitieve invoerrecht, sterk toe. En alles wordt er, zoo noodig ook met veel grooter prijsstressingen dan gebaseerd kan zijn op kosten-overwegingen, op gezet om ook de Ned.-Indische markt geheel te bezetten. Met welk gevolg is ons allen genoeg bekend.

Dit is het beeld: een industriële expansie geheel in het teeken van een imperialistische expansie. Hoewel de productie-kosten ongetwijfeld al uiterst laag zijn, bepaalt tenslotte niet meer de kostprijsberekening, doch het economisch-strategische doeleind de beweging en daarbij komt ook het politiek element in het geheele vraagstuk sterk op den voorgrond. Als men dit niet ziet, kunnen wij weliswaar een zeer abstract, en op zichzelf leerrijk theoretisch tournooi houden, maar wij laten het practische probleem, dat de vereeniging stelt, onaangeraakt.

Een totale miskenning van de werkelijkheid. Geen troeven weggooien.

Mijn grootste bezwaar tegen het prae-advies Ligthart ligt hier. De heer Ligthart is in zijn geheele prae-advies blijven staan in de phase, waarin wij in 1929 nog allen stonden. Zijn op zichzelf knappe en breede betoog, heeft nu de beteekenis van een protestkreet tegen de verdwazing der wereld, die zich zoover verwijderd heeft van een rationeel vrij ruilverkeer, een kreet die, gezien de materiele en culturele verarming, welke van deze verdwazing het gevolg moet zijn, op zichzelf mijn sympathie en instemming heeft. Als prae-advies, als oplossing van de vraag doet het betoog van den heer Ligthart echter aan als een anachronisme. Het is, en ik bedoel dit geenszins als een onprettige opmerking, als een 10 jaar oud spoorboekje van een goed georganiseerde spoorwegmaatschappij. Dit zit ook op zichzelf zeer logisch in elkaar, maar wie het gebruikt komt niet aan het doel. Het prae-advies is een totale miskenning van de werkelijkheid.

Het beeld dat men uit het prae-advies Ligthart van Japan zou krijgen is niet het werkelijke Japan. Het is zelfs niet het Japan uit de vorige phase, het is een Japan dat ook geestelijk nooit bestaan heeft. Men zou uit dit prae-advies haast lezen, dat Japan een liberaal land was. In werkelijkheid is dit land collectivistisch en imperialistisch; het voelt, denkt, en handelt collectivistisch en is daarom het Westen jaren voor geweest in het constateeren van den dood of althans volslagen bewusteloosheid van het Manchester-tum, dat in zijn absoluten vorm zijn dienst als cultuurphase gedaan heeft en misschien ook wel eens weer in gereïncarneerden vorm de wereld een verderen stap voorwaarts zal laten doen, maar dat momenteel dood is. Japan is een land, dat reeds lang landen als Engeland en Nederland voorgegaan is met een sterke protectie. En dat nu (zie o.a. de bladen over de olie in Mansjoekwo) een der leidende landen is bij het helaas algemeen streven naar autarkie, hetzij van individueele landen of groepen van landen. Men bezien den druk op de Indische markt, nu de hoofd-afzetgebieden van Japan, China en Britsch-Indië, veel minder afnemen en de deur grootendeels sluiten, in dit licht.

Vervolgens Nederlandsch-Indië. Wij zullen het er allen over eens zijn, dat Indië van nature een land is vnl. aangewezen op den export van agrarische producten. In beide prae-adviezen, in dat van den heer Ligthart en in dat van den heer De Jongh komt dit voortreffelijk aan het licht. Daarmede houdt echter ook in dit opzicht mijn waardeering voor het prae-advies Ligthart op. Hij ziet

de realiteit ook hier niet. Wij hebben zoowel in Nederland als Ned.-Indië rekening te houden met de bittere werkelijkheid, die geheel anders is dan de omstandigheden, die de heer Ligthart noodig heeft in zijn prae-advies, om voor Japan en Ned.-Indië te komen tot een economische ruil van suiker tegen katoenen goederen. Japan zal, zooals de heer Alb. Spanjaard zeer terecht opmerkte bij het interview door het Ned. Corr. Bureau van 5 October l.l., wel niet in staat zijn om een zoodanig kwantum goederen van ons af te nemen, dat de noodzakelijke ruil-positie ook maar benaderd wordt. Japan zal bovendien niet genegen zijn om belangrijke kwantums Java-suiker af te nemen. Het past niet in zijn autarkisch schema om de Formosa-cultuur te laten vallen. Bovendien is het psychologisch nog eerder mogelijk om een land export te laten opgeven, dan om een bloeiende inheemsche industrie (de Japanner zegt bovendien dat de kostprijs op Formosa nu nog lager is dan op Java) stil te leggen ten behoeve van de importen eener vreemde nijverheid. Al kwamen wij tot een overeenkomst in dezen, het zou een zeer gewrongen constructie worden, die in de praktijk toch niet houdbaar zou zijn en groote teleurstellingen zou geven. Laat men, ik ben dit volkomen met de reële practische verdere beschouwingen van den heer Spanjaard eens, Japansche invoeren ongelimiteerd toe, zonder een overeenkomstige contra-prestatie, dan gooit men alle ruiltroeven voor de Indische producten weg, zonder er iets voor in de plaats te krijgen. Wat men met de ongelimiteerde Japansche invoeren wél krijgt en wat wij er door inboeten als natie, zal ik straks probeeren aan te toonen.

De belangen van de Nederlandsch-Indische gemeenschap.

Indië zal zeker het oog gericht moeten houden op de natuurlijke afzetgebieden in Oost-Azië, al komt de uitvoer daar momenteel wat in het gedrang en op alle potentiële mogelijkheden moet nauwkeurig acht gegeven worden. Doch daarnaast is Europa met zijn groote consumptie van koloniale producten van zeer veel belang (de uitvoer naar Europa is trouwens de laatste jaren relatief belangrijker geworden) en men moet de invoeren uit Europa afhankelijk stellen van de exporten. Ik betreur met den heer Ligthart de afdwaling van den vrijhandel. Doch laat men Japan vrij invoeren, dan geeft men alle ruiltroeven weg en staat, zooals de heer Spanjaard verderop in zijn interview zeer terecht opmerkte, met leere handen tegenover de groote afnemers van Indische producten in Europa. Ook Amerika kan een belangrijke afnemer zijn. Daarnaast zal, naar ik vrees, een langdurige, misschien blijvende inkrimping der productie noodig zijn, omdat men nu eenmaal met het autarkisch streven, dat waarschijnlijk helaas nog jaren zal voortgaan, te maken heeft.

Indië zal zich verder, voor zoover mogelijk, ook moeten industrialiseeren. De tengevolge van de inkrimping der agrarische export-productie, braakliggende arbeidskrachten kunnen niet braak blijven liggen en importen kan het land zich niet meer in dezelfde mate als vroeger veroorloven. Tegenover de mogelijkheden der industrialisatie sta ik niet zoo sceptisch als de heer Ligthart. Ik stel er echter prijs op te verklaren, dat ik, zelfs als steller van dit probleem voor de momenteel in het geheele Oost-Aziatische vraagstuk meest belangrijke industrietaak, nimmer verder ben gegaan dan het wijzen op de oogen-schijnlijk gunstige omstandigheden en het eischen van een zeer nauwkeurig onderzoek. Op de resultaten daarvan ben ik nooit vooruitgelopen. Ieder geval (ik ben dit volkomen met het prae-advies De Iongh eens) moet, en ik heb hierop ook in twee interviews voor de Indische pers uitdrukkelijk gewezen, nauwkeurig bezien worden of wij maken groote economische en sociale ongelukken. Volgens de conclusie van den heer Ligthart zou echter, als men ze consequent doorvoert,

d.w.z. nu Japan vrij toelaat, een Indische industrie zelfs nooit de kans krijgen. Het probleem zelf was dan al van de baan. Ik kom hier dadelijk op terug.

De drie vraagstukken, de Japansche importen, de invoer van industrie-producten uit Europa en Amerika en de gedeeltelijke industrialisatie van Ned.-Indië zijn nl. één vraagstuk.

Ik besef, zoó goed als de heer Ligthart, de consumentenbelangen en realiseer, dat in Indië voor veel artikelen, vooral momenteel, groote groepen der bevolking letterlijk „on the margin of consumption” leven. Wij moeten echter de belangen van de geheele Indische gemeenschap bezien, d.w.z. en consumenten- en producentenbelangen. Indië moet de geïmporteerde goederen betalen met aldaar voortgebrachte goederen. Indien men niet ruilen kan, beteekent dit een belangrijke inkrimping der Indische productie (zoowel agrarisch als industriëel) en het voor een groot deel wegvallen van een geldinkomen. Er moet gezocht worden naar een evenwicht waarbij als voornaamste tegen elkaar af te wegen factoren zijn te noemen:

1. de consumentenbelangen;
2. de producentenbelangen;
3. het voorkomen van monopolie-posities van leveranciers, waarbij ik vnl. denk aan Japan.

De economische politiek van Ned.-Indië.

Wij krijgen dan voor een economische politiek van Ned.-Indië de volgende hoofdfiguur:

1. Importeer, rekening houdende met afzetbelangen, zooveel mogelijk de goedkoopste industrie-producten uit Japan, aldus voor de consumenten zooveel mogelijk prijsstijging voorkomende.
2. Importeer op denzelfden voet, zooveel mogelijk de duurdere goederen, bestemd voor relatief koopkrachtiger groepen consumenten, uit Europa en Amerika.
3. Bevorder intusschen, gezien de individuele en groepsautarkie een industrialisatie, waaraan het Nederlandsche bedrijfsleven en het Nederlandsche kapitaal krachtig deelnemen.

Zoowel wat de invoer van Japansche als van Europeesche en Amerikaanse industrie-producten betreft, denken wij in hoofdtrekken aan een ruilverhouding voor goederen en volgens een behoorlijken economischen maatstaf waardeerbare diensten. Een principe dat ik ook, zij het in veel minder starren zin, aanvaard voor het moederland, doch steeds in het licht der Rijkseenheid. Ik leg echter sterk den nadruk op groote soepelheid in dit opzicht tusschen Nederland en Ned.-Indië. Niet alleen omdat de eene gemeenschap aan de andere andere diensten kan bewijzen dan het afnemen van goederen (waarbij ik denk aan financiële en organisatorische hulp), maar ook om politieke redenen. Zonder een belangrijke economische band kan men van Nederlandsche zijde op den duur niet voldoende overwicht hebben om politiek in Indië te blijven leiden. Ik zie de economische invloed, analoog met wat ik hieromtrent drie jaar geleden in een desbetreffende rede zei, allengs grootendeels overgaan van den import naar deelneming en leiding aan de industrialisatie en sta hier in principe op hetzelfde standpunt als de prae-adviseur De Iongh en ook op dat van den heer Welter in zijn prae-advies voor het Nederlandsche Instituut voor Accountants. Het niet-rigide vasthouden aan ruilvereenkomsten (waaronder diensten) en het wegen van andere voordeelen of steun, die Indië van Nederland geniet, zou ik in de eerste plaats nu willen doen gelden voor de zwaarst getroffen Nederlandsche industrieën, waarbij ik, evenals de heer De Iongh het eerst denk aan de textiel-industrie. Dit moet het karakter dragen van een tijdelijken steun, (het eenige middel is een rationeele contingententeering), die voor zoover een industrie het veld inderdaad op economische gronden moet ontruimen, een langzamen en geordenden terugtocht mogelijk maakt. Men voorkomt dan deels in Nederland een bedrijfs-economische ontreddeering o.a. door productie-

deviatie, alsmede een sociale ontreding door zware acute schokken wat werkloosheid betreft.

Voor de textielindustrie is er bovendien nog een reden, een zuiver Ned.-Indisch belang, waarom zij haar plaats aldaar voorloopig moet behouden: de industrialisatie. Ik heb verleden jaar in het Economisch Weekblad voor Ned.-Indië aangetoond, waarom de Europeesche industrie in een bepaalden omvang moet blijven tot een Ned.-Indische in den zadel zit. Laat men dit na, en dit zou de consequentie zijn van het betoog van den heer Ligthart, dan kan men een Indische industrialisatie nu al wel volledig afschrijven. Japan zal dan:

1e. den importhandel en den distribueerenden handel geheel in handen nemen;

2e. een vernietigings-offensief vanuit Japan voeren, tegen elke opkomende industrie — immers Japan heeft behoefte aan den uitvoer van industriële producten en op zichzelf niet aan vestiging en ziet liever geen mededingers, die gevaarlijk kunnen worden;

3e. zoo dit nog niet voldoende is, ook tot industriële vestigingen overgaan en alle sleutel-posities bezetten in een nieuwe industrie, waarmee zij de opkomst van een Indische nijverheid kan beletten.

Bovendien zal Japan, doordat de vroegere leveranciers zich van de markt hebben afgewend, reeds binnekort een monopolie-positie verwerven.

Een monopolie-positie van Japan beteekent het einde van het Nederlandsch gezag.

Wat het creëren van een monopolie-positie van Japan beteekent voor den Indischen consument, ik heb ook dit punt al eens eerder uiteengezet. Bij de moderne serie-productie is specialisatie en een rustige uitbalanceering der bedrijfs-interne productie-factoren, een absolute eisch voor een voldoende lagen kostprijs, op elk gebied dat men wil gaan bestrijken. Heeft de Europeesche industrie zich eenmaal van de markt afgewend, dan kan zij niet of althans pas na langen tijd en met veel kosten voor organisatorische en technische transformatie, weer als organisatorisch gelijkwaardige concurrent (ik spreek niet over arbeidskosten) in het vuur gebracht worden. Met andere woorden, Japan is dan volledig meester van den toestand.

En nu, met de Europeesche industrie nog organisatorisch gevechtsklaar, dreigt Japan als antwoord op een zeer terecht ingevoerde contingentieeringmaatregel, officieus al met een leverantie-boycott van ruw-doek. Men zie de Japansche pers. Men is daar, hoewel m.i. geheel onnoodig, in Indië blijkbaar nog een oogenblik bevreesd voor geworden ook. (Japan denkt nu blijkbaar niet aan de door hem in de pers zoo gekoesterde arme Indische consument). Wij mogen Japan dankbaar zijn voor deze bedreiging, die dit gevaar op een voor ons nog veilig tijdstip, nog eens fel belicht heeft. Maar wat moet dit straks worden, d.w.z. als de Europeesche industrieën er niet meer zijn en bovendien het geheele distributie-apparaat in Japansche handen is? Japan kan dan elk oogenblik de Indische gemeenschap in een vitaal punt treffen en zodoende het Gouvernement de wet voorschrijven. Er is geen keus, men kan Japan een redelijk deel van de markt geven, doch nooit en nimmer kan men Japan de strategische punten van ons economisch leven in Ned.-Indië laten bezetten. Ik denk in dit verband ook aan de scheepvaart en vooral de kustvaart. Dit zou het einde van de Nederlanders en het Nederlandsche gezag in Indië beteekenen. Noodig zijn contingentieeringen en licentieeringen.

De heer Ligthart heeft aan het slot van zijn résumé omtrent de positie van Japan twee vragen gesteld: Wat is het voordeel voor de wereld als: 1e. een belangrijke kooper ten gronde gaat; 2e. een nijver volk verdwijnt?"

Ik wil daarop een antwoord geven, mits ik ook twee vragen mag stellen. Het antwoord is, dat wij

als natie alléén, de politieke en economische gang van zaken in de wereld-orde, hoezeer door ons betreurd, niet veranderen kunnen en dat wij ook niet geroepen zijn om als lichtend voorbeeld te dienen. Het lichtende element zouden nl. zijn de vlammen, die den martelaar op den economischen brandstapel belichten. Het is heel mooi als anderen later in een boek over cultuur-geschiedenis lezen welk een braaf en ruimdenkend volk de Nederlandsche natie was. Maar de Nederlandsche natie ligt dan economisch en naar ik vrees voor een deel ook letterlijk (door een groote teruggang van de geboorten, tengevolge van verarming) op het kerkhof. Laat men goed begrijpen, dat ook wij momenteel als volk vechten om ons bestaan, al zou men aan de gestes van vele instanties in Nederland niet zeggen, dat dit besef ook daar doorgedrongen is. Als alle landen de deur sluiten, behoeven wij de onze nog niet wagenwijd open te zetten. Het is mooi genoeg, als wij ze in Indië iets verder openen, wat, vergeleken met 1930 en 1931, toen het deursluiten elders goed begon, al geschied is. Wij moeten redelijk zijn en begrip hebben voor de positie van Japan en dit land een redelijk deel van de markt geven; dit ongeveer in ruilverhouding en rekening houdende met het consumenten-belang en de andere straks genoemde factoren. Maar nooit en nooit zal men, gelijk reeds gezegd, Japan de economisch-strategische punten kunnen laten bezetten.

Iemand, die Indië en het Oosten door en door kent, een man voor wiens gevoel en verstand ik het grootste respect heb, een man, die verder warm voor de Indische gemeenschap voelt, zei onlangs tegen mij: „Vrijhandel in Indië beteekent Japansche handel. De open deur, beteekent het Japansche huis”. Verder citeer ik den heer Albert Spanjaard, die ons land vertegenwoordigde in Batavia, die aan het slot van het reeds vermelde persgesprek zegt: „Het is het streven van Japan, niet alleen den import, maar ook de distributie in handen te krijgen. Dit ideaal wordt geleid door den wensch om den Japanschen invloedssfeer te versterken. Voor mij staat vast, dat al de Japanners, op welke posten zij ook geplaatst zijn, zool niet een politieke opdracht hebben, dan toch ten minste de taak op zich voelen gelegd mede te werken aan de verbreiding van den Japanschen geest.” Wij kennen allen den heer Spanjaard als een ruimdenkend en zeer bezadigd man, die bovendien, gezien zijn positie, zich natuurlijk nog uiterst gematigd zal hebben uitgedrukt. Tusschen deze regels staat héél veel te lezen.

Mijn beide vragen aan den heer Ligthart zijn nu: Moeten wij zelf als Nederlandsche gemeenschap onnoodig een belangrijk stuk van onze materiele en culturele positie inboeten? Wil hij, de consequenties van zijn betoog volledig aanvaardend, dan uit Indië verdwijnen? Ik voor mij beantwoord deze vragen met „niet” en „nooit”.

Ik herhaal, men moet de economische expansie van Japan zien als een onderdeel der imperialistische expansie. De Japansche pers, de geheele sfeer en gestes, zeggen naast de geconstateerde feiten genoeg. U heeft misschien ook uit een bericht, overgenomen uit de Indische bladen, gezien hoe op Menado een Japansche matroos een school binnenliep en daar op het bord de kaart van Oost-Azië teekende. Vervolgens trok hij eerst een kring om Japan, daarna een die ook Korea omvatte, vervolgens werd de kring uitgebreid met Mansjoekwo, en daarna met de Philippijnen, terwijl de laatste kring ook om Ned.-Indië cirkelde. Met het opschrijven van de woorden „This is greater Japan”, beschouwde de zoon van Nippon zijn taak als beëindigd en verliet het schoollokaal. Ik heb mij verwonderd hoe een eenvoudig zeeman, als de door zijn pakje aangegeven rang althans in overeenstemming was met zijn werkelijke positie en ontwikkeling, zulk een rake wijze van propaganda kon bedenken. Later werd mij medegedeeld en nog wel in een zeer bezadigde, goed geïnformeerde kring, dat de man waar-

schijnlijk dit idee ontleend had aan een film, welke volgens mijn zeer serieuze zegslieden, in Japan vertoond wordt. Op het doek wordt Oost-Azië geprojecteerd en de Japansche kring breidt zich hoe langer hoe verder uit, om pas bij de Timor Zee op te houden.

Vrees is een zeer slechte raadgever.

Ik weet dat er een meening is, die zegt, laat Japan toe, geheel vrij, de open deur in Indië, of het zal politieke gevolgen hebben, waardoor wij Indië verliezen, waarmede men bedoelt dat Japan Indië zal nemen. Ik geloof dit niet, al misken ik ook de gevaren in Oost-Azië geenszins. Vrees is altijd een slechte raadgever. Ik zeg nogmaals laten wij Japan met groote redelijkheid behandelen, doch uit angst zeker niet verder gaan. Dit helpt toch niet; het tegendeel is waar: hoe meer men in vrees geeft, hoe meer geëischt wordt. De politieke verhoudingen lijken mij van dien aard, dat zelfs al wil men in Japan de redelijkheid van ons standpunt niet inzien, (wat ik van ettelijke mij bekende industriëelen o.a. niet geloof) de consequenties momenteel zeker niet van verstrekkenden aard zouden zijn. Misschien, wederom een niet begripen van de redelijkheid van het Nederlandsche standpunt veronderstellend, in de toekomst wel. Maar om dit *misschien in de toekomst* te ontgaan, zou men *nu* een procédé voort laten gaan, dat ons *vast en zeker binnen niet langen tijd* op het verlies van Indië te staan zou komen. Uit louter voorzichtigheid zou men geheel in de kaart van Japan spelen.

Ik beweer niet, dat de koers, waarin m.i. nu gestuurd moet worden, geen enkel risico met zich brengt, maar het is de eenige die gevolgd kan worden. En laten wij in dit verband een bekend citaat van Jack London eens overdenken. Ik meen, dat het is uit zijn boek „Adventure”. Jack London's figuren hebben soms buitengewoon goed de „philosophy of life”. Het verhaal speelt in de kustvaart in de Zuidzee, een vaart waaraan over een lange periode bezien, risico's nu eenmaal inhaerent zijn; aan een koloniaal gebied in Oost-Azië in den tegenwoordigen tijd nu eenmaal ook. In deze reisbeschrijving spreken twee ervaren gezagvoerders over een mooien schoener, het beste schip in de vaart, en over den kapitein, Old Kinross. Old Kinross is een uiterst voorzichtig seccuur oud heer, die de reederij als voorbeeld stelt omdat hij nooit enig risico neemt. Welnu, wat is de slotsom, waartoe de oude zeerobben, die geen van beiden nog ooit een schip verspeeld hadden, komen? „Oh yes, he is all you want for not taking any risks. When he smells stormy weather, he is as timid as a rabbit. But all the same one day he'll loose his fine ship. That's when there is only one course out of the difficulties and he will be too afraid to run it.”

Laat het ons met Indië niet gaan als Old Kinross met zijn schip.

J. WISSELINK.

KANTTEKENINGEN BIJ DE MEMORIE VAN ANTWOORD OP DE RIJKSBEGRÖTING.

De moeilijkheden, waarvoor de Regeering geplaatst wordt, nemen bijkans elken dag in omvang toe en het is derhalve niet te verwonderen, dat de oppositie tegen de economische politiek ook luider wordt. Dit blijkt wel zeer duidelijk uit het Voorloopig Verslag op de Rijksbegroting, dat veel meer critiek bevat dan een jaar geleden. In de Memorie van Antwoord, die de vorige week is verschenen, is de Regeering daarom uitvoerig op de verschillende beschouwingen van de Kamerleden ingegaan en heeft zij haar eigen standpunt nog eens nader gepreciseerd.

Bij alle critiek, die de Regeering op het oogenblik te verduren heeft, dient men vooral één factor in het oog te houden. De maatregelen, die noodzakelijk zijn, kunnen niet altijd op korten termijn resultaat opleveren. Er verloopt vaak eenige tijd, voordat een

bepaalde maatregel voldoende effect kan sorteren. Indien de omstandigheden gelijk gebleven waren, zou de gunstige werking van verschillende middelen, die de Regeering heeft toegepast, reeds aan den dag zijn gekomen. Doch het ondankbare voor de Regeering ligt hierin, dat het resultaat van vele maatregelen niet kan worden waargenomen, omdat de omstandigheden vaak intusschen weder ongunstiger zijn geworden. Er zijn telkens nieuwe maatregelen noodig om het economisch leven voor ondergang te behoeden. Elke Regeering zou in meerdere of mindere mate voor dit probleem zijn gesteld, *welke politiek ook gevolgd zou zijn.*

Het is van groot belang om dit punt niet uit het oog te verliezen, omdat men bij de beoordeeling van de regeeringspolitiek hiermede rekening dient te houden. Indien men de Memorie van Antwoord leest, zal men moeilijk kunnen volhouden, dat de Regeering niet een juist kijk heeft op den economischen toestand. Want al moge men van meening verschillen over de middelen, die de Regeering toepast om uit deze ernstige crisis te geraken, dan zal men toch moeten erkennen, dat de toestand weliswaar zeer somber, maar juist wordt geschetst. In vele kringen is nog hoogst onvoldoende het besef doorgedrongen, dat ons land zich in economischen zin op een zeer laag niveau bevindt, dat veel lager ligt dan met het huidige peil overeenstemt. De toestand in ons land is een *schijn*toestand, die niet de economische werkelijkheid weerspiegelt, omdat de reserves het beeld versluieren. Zoodra de reserves opraken, treedt de werkelijke toestand aan den dag; in den laatsten tijd heeft men dit verschijnsel reeds verschillende malen kunnen waarnemen. Het zal echter, tenzij in geval van sterke verbetering van de internationale conjunctuur, spoedig duidelijker en in allerlei vormen tot uiting komen.

Het is o.i. toe te juichen, dat de Regeering de werkelijkheid ziet en hiernaar wil handelen. Het vorige jaar werd de indruk gewekt, dat door de Regeering, mede met het oog op de geringe verbetering van de binnenlandsche en internationale conjunctuur, niet de noodzakelijkheid van een *zeer* drastische aanpassing werd gevoeld. Het *tempo* van aanpassing is het afgelopen zittingsjaar onvoldoende geweest. Wij hebben er het vorige jaar reeds op gewezen, dat een doeltreffende deflatiepolitiek niet een kwestie van jaren, maar van maanden was.¹⁾ Het is zeker te betreuren, dat de Regeering eerst thans den *vollen* ernst van den toestand ziet,²⁾ omdat, zeer ten nadeele van onze volkshuishouding, veel kostbare tijd verlore is gegaan. Doch al kunnen wij ons met de beschouwingen over de huidige situatie ten volle vereenigen, zoo verschillen wij van meening over een deel van de middelen om uit de zeer ernstige impasse te geraken. Wij zijn van meening, dat de Regeering langs den door Haar aangegeven weg niet tot een zoo drastische verlaging van het kostenpeil kan komen als noodzakelijk is om de concurrentie met andere landen vol te houden. En zeker niet, indien niet op *alle* gebieden van onze volkshuishouding de consequenties van onze monetaire politiek worden aanvaard.

* * *

De Regeering kan namelijk in het kader van de door haar aanvaarde monetaire politiek twee wegen

¹⁾ Zie „De Economist” van October 1933, blz. 708.

²⁾ Uit de M. v. A. citeeren wij de volgende passage: „Wil Nederland economisch en sociaal niet voortdurend verder afzakken, zoo zal een aanpassing aan de gewijzigde omstandigheden noodzakelijk zijn. Kon deze noodzaak de vorige jaren nog eenigermate ontgaan worden door de rijke reserves, welke het Nederlandsche volk in het algemeen en het bedrijfsleven in het bijzonder bezat, nu wel blijkt, dat deze reserves voor het overgrote deel zijn ingeteerd, is aanpassing in snel tempo een eisch van zelfbehoud.”

volgen. De meest consequente weg — d.i. de steile weg — is de z.g. harmonische deflatiepolitiek, waaronder wij verstaan, dat het liquidatieproces zich in al zijn geleidingen voltrekt, d.w.z. dat de verliezen door onze geheele volkshuishouding worden gedragen en niet op bepaalde groepen worden afgewenteld. Niet alleen alle prijzen moeten dalen, ook de kosten d.w.z. tarieven, loonen, belastingen enz. moeten worden verlaagd. Deze politiek wordt niet gevolgd, omdat op het oogenblik door prijspolitieke maatregelen een deel van het vaste kapitaal in stand wordt gehouden en het deflatieproces dientengevolge wordt geremd.

De politiek die door de Regeering wordt gevolgd is onharmonisch. Dientengevolge kunnen de kosten van levensonderhoud niet zeer aanzienlijk dalen. Weliswaar zijn de werkloosheidsuitkeeringen verminderd en zijn vooral in verschillende gemeenten loonen en salarissen verlaagd, maar dit proces zal nog verder moeten gaan, alvorens een evenwicht is hersteld.¹⁾ Doch een dergelijke druk zal op toenemende moeilijkheden stuiten, zolang niet een zeer aanzienlijke verlaging van de kosten van levensonderhoud is tot stand gekomen. Om dit te bereiken is de zeer steile weg noodzakelijk van afschrijving op de hoofdsom van kapitalen, die nu door consumenten en belastingbetalers in stand worden gehouden.

De tegenstrijdigheden, waartoe deze politiek leidt, komen in de genoemde Memorie van Antwoord voortdurend om den hoek kijken. In woord en geschrift heeft de Regeering er herhaaldelijk den nadruk op gelegd, dat de aanpassing over de geheele linie behoort te geschieden, dus niet alleen op het gebied van de loonen, maar ook op dat van de vaste lasten. Dit laatste geschiedt volgens de Memorie van Antwoord dagelijks. Gewezen wordt in dit verband „op de voortdurende daling van den rentestandaard, op de talrijke afschrijvingen op obligaties en aandeelen in industriële, scheepvaart- en handelondernemingen”. Het komt ons voor, dat hiermede dit vraagstuk niet alleen onjuist, maar ook eenzijdig wordt gezien. Onjuist, omdat het aandeelenkapitaal door een ondernemer nooit als een vaste last wordt beschouwd, eenzijdig, omdat het hier niet uitsluitend gaat om de obligaties van particulieren, maar ook van de Overheid. De groote „vaste” verplichtingen van de Overheid leiden er niet alleen toe, dat op de overige uitgaven sterker bezuinigd moet worden dan het geval zou zijn als deze ook konden dalen, maar de mogelijkheden voor een verlaging van tarieven en belastingen worden hierdoor zeer verkleind.²⁾

Welke beteekenis dit vraagstuk heeft, moge hieruit blijken, dat volgens Minister Oud in zijn radio-rede alleen reeds de vaste uitgaven van de Overheid voor de Staatsschuld bijna f 150 miljoen vorderen. Hiertegenover staat een inkomstenraming van ruim f 600 miljoen. Hoe meer de uitgaven naar beneden gaan, hoe zwaarder deze last gaat drukken.

Dat over deze en over analoge vraagstukken zoo moeilijk te discussieeren valt, is een gevolg van het feit, dat men steeds met nominale bedragen werkt en de reële verhoudingen door de groote waardevermeerdering van den Gulden uit het oog verliest. Dit komt zeer duidelijk tot uiting bij den belastingdruk. De Regeering acht, zooals bekend, een verdere verzwaring van de lasten ondragelijk. Doch een verdere daling van de waarden van goederen zal den druk van die belastingen, welke in Gulden gefixeerd zijn, verzwaren. De *relatieve belastingdruk* zal bij dalende inkomsten van onze volkshuishouding wel degelijk

¹⁾ Hoewel er veel geklaagd wordt over de afwenteling van de lasten door het Rijk op de Gemeenten, moge niet uit het oog worden verloren, dat door de actie van de Regeering de credietwaardigheid van verschillende gemeenten sterk is gestegen, waardoor conversies tot een lager rentetype mogelijk waren.

²⁾ Voor het hypotheekvraagstuk weet de Regeering nog steeds geen afdoende oplossing.

toenemen. Tot welke wanverhouding zulks al geleid heeft moge uit de volgende berekening blijken. Volgens het Voorloopig Verslag wordt het totaal bedrag der uitgaven van Rijk, Provincies en Gemeenten in 1929 en 1934 op f 1300 miljoen gesteld. De waarde van de totale Nederlandsche productie bedroeg volgens een schatting van het Centraal Bureau voor de Statistiek in 1929 f 8.2 milliard en is voor 1934 door ons globaal geschat op f 4.66 milliard.¹⁾ Men kan dus de volgende verhouding berekenen.

	Waarde van de Nederl. productie (in miljoenen guldens)	Totale uit- gaven v. d. Overheid	Verhouding
1929	8.200	1.300	16 pCt.
1934	4.660	1.300	28 „

Bovenstaande cijfers toonen zeer duidelijk aan, hoe urgent een verlaging van de publieke uitgaven is. Want als de Regeering van meening is, dat de moeilijkheden nog zullen toenemen en wij kunnen het ook nog steeds niet anders zien, dan moet men wel tot de conclusie komen, dat al worden de uitgaven ook verlaagd, de dalende inkomsten de bovenstaande wanverhouding zullen blijven bestendigen, zulks ten nadeele van het economisch leven in Nederland.²⁾

De reële verzwaring van den belastingdruk is van groote beteekenis voor de afzetmogelijkheden van de industrie. Het wekt daarom verwondering, dat de Regeering alle aandacht zal schenken aan de binnenlandsche markt. „Het afgelopen jaar heeft geleerd, dat met welke handelspolitieke middelen ook gewerkt wordt, een eenigszins belangrijke vergroting van export, welke tot werkverruiming zou kunnen leiden, in afzienbaren tijd niet te verwachten is. Deze werkverruiming zal derhalve in de eerste plaats op de binnenlandsche markt gezocht moeten worden.”

Deze passage wekt den indruk, dat Nederland zijn export niet meer kan opvoeren, zoodat wij den nadruk op de inheemsche markt moeten leggen. Dit standpunt lijkt ons niet juist. Inderdaad is het grootste deel van onzen *agrarischen* uitvoer niet meer voor uitbreiding vatbaar, doch zulks is wel het geval met den afzet van *industriële* producten. Dit laatste is niet alleen een kwestie van buitenlandsche handelsbelemmeringen, maar ook van kostprijs en organisatie. Indien echter de vaste lasten niet voor verlaging vatbaar zijn, integendeel indien de lasten reël verzwwaard worden, dan zullen de uitvoerbedrijven alreeds den strijd op de wereldmarkt moeten staken. Dit proces is al geruimen tijd in vollen gang en zal blijven doorgaan, zolang niet alle onderdeelen van de vaste lasten aanzienlijk dalen. Daarom moet men niet in de eerste plaats naar een uitweg voor industriële producten op de binnenlandsche markt zoeken, maar het probleem aanvatten, daar, waar er redelijkerwijze kans bestaat op verbetering.

Afgezien van het feit, dat de bevordering van onzen uitvoer op den voorgrond moet staan, komt het ons voor, dat de binnenlandsche markt geen groote mogelijkheden voor onze industrie kan bieden. En wel voornamelijk om de hierboven genoemde redenen. Een verdere daling van inkomsten van onze bevolking, die niet gepaard gaat met een verlaging van lasten en prijsverlaging van voedingsmiddelen, zal de koopkracht, beschikbaar voor industriële producten, nog verder verminderen. De verscherpde bepalingen van de Omzetbelasting die 1 Nov. jl. in werking zijn getreden, wijzen er bovendien op, dat aan verzwaring van lasten nog geen einde is gekomen.

Het vraagstuk van de vaste lasten is langs den door de Regeering aangeduiden weg o.i. niet tot een

¹⁾ Zie „De Economist” van October 1934, blz. 722.

²⁾ De openbare schuld van het Rijk is, in reële koopkracht, nog nooit zoo groot geweest als thans. Hoe meer de inkomsten dalen, hoe zwaarder de druk van deze schuld zal worden.

oplossing te brengen. Op het oogenblik worden door prijspolitieke maatregelen rente en pacht uitbetaald, die economisch niet bestaan. Het liquidatieproces wordt niet aanvaard en dit zal in de naaste toekomst de spanningen in onze volkshuishouding nog vergroten. Een voorbeeld hiervan levert de landbouwsteun; een ingrijpende algemeene steunverlaging ligt niet direct in het voornemen. „Ook thans nog meent de Regeering, dat de steun aan het bedrijf moet worden verleend, daar doel moet blijven, het productie-apparaat intact te houden.” Zoo gesteld, ligt het probleem anders dan het in werkelijkheid is. Want de landbouwsteun houdt niet alleen het productie-apparaat intact, hij geeft ook een vergoeding aan de bezitters van den grond. Dat dit twee geheel verschillende zaken zijn, blijkt duidelijk bij de zeescheepvaart. Daar wil de Regeering ook het bedrijf intact laten, maar steun wordt eerst verleend, indien de eigenaars en crediteuren afstand van hun of een deel van hun rechten hebben gedaan. Wij geven toe, dat het probleem bij den Landbouw moeilijker is, maar de groote bedragen, die thans niet aan het bedrijf als zoodanig ten goede komen, rechtvaardigen zonder twijfel een wijziging.

En zulks temeer, waar de groote bedragen, die voor den Landbouw opgebracht worden, niet alleen tengevolge van de dalende inkomsten, den reëelen druk op de bevolking verzwaren, maar ook doordat hierdoor de daling van de kosten van levensonderhoud wordt tegengegaan.

De stijgende kosten van levensonderhoud, die op het oogenblik hooger zijn dan een jaar geleden, vormen een rem voor een verdere aanpassingspolitiek. De vicieuze cirkel is nog steeds niet doorbroken en uit de Memorie van Antwoord blijkt ook niet, op welke wijze onze volkshuishouding binnen zeer korten tijd naar een lager niveau kan komen. De tijd dringt, want onze reserves zijn niet onuitputtelijk. Indien deze opraken, voordat ons land zich bevindt op een niveau, dat met zijn economische positie in overeenstemming is, zullen groote schokken niet kunnen worden voorkomen.

v. d. V.

DE OPZEGGING VAN HET CLEARINGVERDRAG MET DUITSCHLAND.

Reeds ruim een maand nadat het clearingverdrag Nederland—Duitschland werd afgesloten, heeft de regeering gebruik gemaakt van haar recht om wegens onbevredigende functioneering van het permanent overleg tusschen de betrokken commissies (zie art. 13 van het verdrag), het tractaat met inachtneming van een termijn van slechts twee weken op te zeggen. Gezien de scherpe critiek, die in breede lagen der betrokken groepen op dit verdrag is uitgeoefend, zullen zeer velen het zoo spoedige einde dezer conventie ten zeerste verwelkomen in de hoop, dat aan de hunnerzijds geuite bezwaren tegemoet gekomen zal worden. Ik geloof niet, dat deze hoop veel kans heeft, om verwezenlijkt te worden, omdat de aanleiding tot de opzegging *niets uit te staan heeft met de punten waartegen de critiek zich in de eerste plaats heeft gericht.*

De reden tot de opzegging wortelt immers niet in het verdrag zelf, doch in de toepassing van enkele bepalingen, waarover straks nader. De heftige critiek daarentegen richtte zich tegen de ondubbelzinnige bepalingen van het verdrag. In de eerste plaats waren het de rechthebbenden op saldi van Sonderkonto of Zwischenkonti, die scherp fulmineerden tegen de achterstelling der oude vorderingen, bij die welke uit nieuwe exporten voortvloeien. Voor die liquidatie van het Sonderkonto wordt volgens de bepalingen van het verdrag niet meer beschikbaar gesteld dan 10 pCt. van alles wat in Nederland in de

clearing wordt gestort. Deze bepaling is volkomen duidelijk en kan geen aanleiding geven tot verschil van meening over de toepassing tusschen de beide verdragspartijen. Trouwens het was niet alleen en zelfs niet in de eerste plaats de Duitsche regeering, die dit percentage als maximum voor de oude vorderingen wenschte, doch veeleer de Nederlandsche. In de desbetreffende communiqué's heeft destijds onze regeering duidelijk doen uitkomen, dat zij vanwege de economische beteekenis van nieuwen uitvoer doelbewust de afwikkeling der oude vorderingen op het tweede plan plaatste. Het betrof hier dus een kwestie van principe, een principe, dat de regeering onder den druk der critiek nog geenszins heeft prijsgegeven, en dat in geen deele aanleiding tot de opzegging of zelfs maar een nevenoverweging is geweest.

Het tweede critiekpunt betrof de afgifte aan de Reichsbank van een zeker percentage „vrije deviezen” uit de in onze clearing gestorte sommen. Uit de inmiddels door het Clearinginstituut gepubliceerde cijfers, heeft men de hoogte van dat percentage, dat in het geheime protocol was vastgelegd, kunnen naspeuren, het beliep 7 pCt. Zeer velen is het een doorn in het oog geweest, dat gelden ter vrije beschikking van Duitschland kwamen, zoolang de oude vorderingen nog niet geliquideerd waren en zelfs niet gegarandeerd was, dat alle nieuwe exporten uit de clearing konden worden gedekt. Ook dit punt behoort echter niet tot die, waarvan de toepassing tot meningsverschil aanleiding kan geven. De regeering heeft welbewust deze concessie gedaan en het is niet denkbaar, dat men daarop terug wil komen.

Wat is dan wel de aanleiding tot de oneenigheid geweest? De officiële mededeelingen spreken in dit verband van een minder welwillende houding van Duitschland ten aanzien van onzen transitohandel. De doorvoerhandel is er in het verdrag zeer karig afgekomen. Uit de clearing kon alleen het provenu van naar Duitschland verkochte „Nederlandsche goederen” worden gedekt. De doorvoerhandel was dus outcast, nadat in de voorafgaande periode onder de deviezenovereenkomst van ultimo December 1932 hij ook steeds meer in een hoek was gedrongen met name door het aanvullingsprotocol van 6 Juni jl., waarin de verrekening van het transitoverkeer via het Sonderkonto binnen een zeer eng keurslijf werd teruggedrongen. Het schijnt nu, dat in het geheime protocol — minister Steenberghe heeft daarvan in één van zijn apologieën voor het verdrag melding gemaakt — een vage afspraak was gemaakt inzake een concessie van Duitschland om rekening te houden met de belangen van onzen tusschenhandel. De minister legde in zijn desbetreffende mededeeling zelfs een band tusschen die afspraak en onze toestemming in een percentage vrije deviezen voor de Reichsbank.

Hoe kan men zich nu die concessies aan den transitohandel hebben gedacht? Dat de Duitsche Ueberwachungsstellen deviezenconsenten zouden geven voor betaling in vrije deviezen voor invoer van grondstoffen via onzen tusschenhandel? Dat is een denkbare mogelijkheid, die zou kunnen passen in een redeneering als volgt: Gij verlangt een zeker percentage vrije deviezen op grond van de stelling, dat gij uit den export naar ons de middelen moet vinden om grondstoffen in te voeren. Welnu wij zijn bereid U die concessie te doen, mits gij dan ook voor dien grondstoffenimport gebruik maakt van onzen tusschenhandel. Een tweede mogelijkheid is, dat men al tevreden was, indien de Duitsche importeurs Genehmigung werd gegeven het verschuldigde uit hoofde van aankopen via onzen tusschenhandel te storten op clearingrekening „Nederland” bij de Reichsbank. Het spreekt vanzelf, dat zulk een concessie voor ons alleen dan waarde zou hebben, wanneer er in de clearing een overschot aan Nederlandsche zijde is. Zoolang dat niet het geval is, zou immers de export

van onze eigen producten althans de verrekening daarvan via de clearing benadeeld worden door het toelaten van transitoverkeer tot de vereffening. Op het oogenblik is er intusschen zulk een overschot.

Dat overschot zelf kan trouwens ook een punt zijn, dat wellicht tot oneenigheid heeft geleid. Het is n.l. zeer wel mogelijk, dat onze regeering verlangd heeft dat surplus ten deele te mogen aanwenden voor extra-aflossing op Sonderkontovorderingen. Onder de heerschende omstandigheden zou dit de meest logische aanwending van dat overschot zijn. Het is immers ontstaan in het eerste tijdvak van de verdrags-clearing, toen hier reeds dadelijk omvangrijke bedragen in de nieuwe clearing werden gestort, doch aan Duitsche zijde nog regelmatig op Zwischentonti werd betaald. Voor zoover dit geschiedde in strijd met het verdrag, zal overheveling naar de clearingrekening bij de Reichsbank plaats vinden, zoodat het surplus, dat nu 7 millioen beloopt, zeker kleiner zal worden. Maar voor zoover er nog een overschot blijft, is dat grootendeels te danken aan het feit, dat hier te lande het clearinginstituut zooveel mogelijk betalingen in de nieuwe clearing heeft getrokken ook al waren de betrokken posten vóór 24 September vervallen. In Duitschland daarentegen heeft men zich in deze strikt aan den tekst van het verdrag gehouden, zoodat verscheidene posten, die na 24 September werden betaald doch voordien waren vervallen op Zwischentonti terecht kwamen. Had men aan beide zijden precies hetzelfde systeem gevolgd, dan zou wellicht evenals in de tweede halve maand van de clearing er ongeveer evenwicht aan beide zijden zijn geweest. Hoe dit zij, Duitschland schijnt er niets voor te gevoelen dit saldo aan te wenden voor liquidatie van het Sonderkonto.

Dit clearingsaldo kan verder nog aanleiding tot geschillen geven. Een zuivere clearing beoogt vereffening van wederzijdsche verplichtingen met gesloten beurs, maar het saldo aan één van beide zijden wordt in baar verrekend. Dit laatste nu is onmogelijk, voor zoover er in Duitschland een saldo is, want het zijn juist de deviezenmoeilijkheden aldaar, die de regeling deden creëren, en die betaling van het saldo verhinderen. Maar wanneer er nu bij ons een saldo is, geldt dat argument niet. Wij hebben geen deviezenrestricties! En toch schijnt het, dat het de opzet is om in dit geval „Sperrguldens” te scheppen, waarover Duitschland slechts de beschikking kan krijgen door goederen van ons te importeerden, evenals wij een saldo aan Duitsche zijde slechts door invoer kunnen realiseeren. Dat op dit punt oneenigheid mogelijk is, staat dus wel vast. Te meer omdat het moeilijk is te zeggen, wanneer er van een overschot sprake is. Wanneer in één maand een surplus ontstaat, dan kan, vooral als er seizoensfactoren aan het werk zijn, binnen korten tijd het overschot geabsorbeerd zijn.

De voornaamste strubbeling was dus de doorvoerhandel, daarnaast was waarschijnlijk het clearing-saldo aan Nederlandsche zijde en zijn bestemming een punt van geschil. Het is echter zeer de vraag, of dit de eenige, ja of het de voornaamste geschillen waren. Het officiële communiqué spreekt van het plan om een soort in- en uitvoerbureau in het leven te roepen, dat de controle op de buitenlandsche handelsbeweging met Duitschland en wellicht met andere landen zal verkrijgen. Dit bericht doet ietwat vreemd aan, omdat het al heel weinig te maken schijnt te hebben met de gerezen moeilijkheden. Concessies voor onzen transitohandel zijn met zulk een lichaam niet te krijgen en ook de liquidatie der oude vorderingen is er niet mee gebaat. En toch schijnt dit punt van vitale betekenis te zijn in de reorganisatieplannen ten aanzien van het internationale betalingsverkeer. Wanneer men nu het clearingverdrag naslaat op de punten over de uitvoering waarvan verschil van meening kan ontstaan, dan stuit men

o.m. op de bepaling, dat de regeeringscommissies, die regelmatig contact met elkaar zullen houden, mede tot taak hebben toezicht te houden op de wederzijdsche handelsbeweging in het belang van een vlot verloop van de clearing. Die taak was van zeer groote betekenis. Zij bood het middel om preventief te werken, om een opnieuw vastloopen van de clearing te verhinderen. De misère met het Sonderkonto had reeds aange-toond, dat de regeering, zoodra zij op dit terrein ingreep, niet mocht volstaan met het instellen van een clearing, maar dat zij ook maatregelen moest nemen om een vastloopen daarvan te vermijden. M.a.w. zij moest voorkomen, dat er zooveel werd geëxporteerd, dat de vorderingen daaruit weer niet gedekt konden worden uit hetgeen door importeurs en anderen wordt gestort. Contrôle op den uitvoer was dus noodig. Zulk een controle kenden wij niet, maar het overleg tusschen de opgemelde commissies zou toch het doel hebben kunnen doen bereiken door n.l. de Genehmigungen tot storting in de clearing door de Deutsche Ueberwachungsstellen meer of minder liberaal te verstrekken al naar den stand van de clearing. Wanneer nu op dat punt de opzet heeft gefaald, dan is het begrijpelijk, dat men nu gaat spreken van centralisatie van in- en uitvoer in een daarvoor te creëren instituut. In elk geval kan geconstateerd worden, dat deze oplossing beter is dan het voor dit doel hanteeren van de crisisuitvoerwet, waarover ook wel gesproken is. Wanneer het noodig is om den export te belemmeren met het oog op den stand van de clearing, dan is het wenschelijk, dat niet te doen met het domme potlood: alle export reduceeren met 10 of 20 pCt., maar selectief op te treden, rekening houdend met de betekenis van elk uitvoerproduct voor de volkshuishouding en de werkgelegenheid. Het is geenszins onmogelijk, dat dit punt veel belangrijker is dan de andere hierboven vermelde. Het kan bovendien een keerpunt in de organisatie van onzen buitenlandschen handel worden, vooral wanneer straks de deviezenmoeilijkheden tot drie- of zelfs veelhoekshandelstransacties zullen gaan leiden.

Nog een enkel woord over de consequenties van de opzegging van het verdrag. Aan te nemen is, dat de regeering de nieuwe clearingwet met spoed zal doen behandelen, zoodat ze gereed kan zijn, voordat het verdrag afloopt. In dat geval kan geconstateerd worden, dat een nieuwe autonome clearing minstens even ver en zelfs veel verder kan reiken dan het bestaande verdrag. De lacunes uit de oude clearing-wet — waarvan de voornaamste zijn: het ontbreken van het originecriterium, en de beperking van de stortingen in clearing tot schulden uit hoofde van goedereninvoer — zijn in de nieuwe verdwenen. Zoodat de situatie geenszins minder gunstig hoeft te worden. In elk geval vervalt het beschikbaar stellen van de 7 pCt. vrije deviezen aan de Reichsbank. Toch moeten de houders van Sonderkontovorderingen zich er niet te veel van voorstellen, dat zij sneller afgelost zullen worden, want zooals gezegd was het niet de Deutsche regeering, doch evenzeer de Nederlandsche, die in het verdrag de voorzieningen voor de oude schulden binnen zoo enge grenzen hield. Intusschen blijft de regeering er bovendien naar streven nog een conventionele regeling te treffen. Autonome clearing is geenszins ideaal, temeer omdat het doel toch slechts bereikt kan worden, wanneer de tegenpartij meewerkt. Wanneer Duitschland b.v. zou weigeren om de Deutsche exporteurs de tegenwaarde uit te betalen van wat er in de Nederlandsche clearing voor hen gestort wordt, dan zou de goederenbeweging absoluut onmogelijk worden, hetgeen geen der partijen kan wenschen. Maar wanneer dan toch medewerking noodzakelijk is, dan ligt een verdragsregeling ook voor de hand!

C. A. Kl.

AANTEKENINGEN.

De buitenlandsche handel van Engeland in verband met de Ottawa-politek.

In een speciale bijlage van „The Economist” van 3 November behandelt Sir George Schuster het onderwerp „Empire Trade before and after Ottawa”. De schrijver van dit overzicht gaat daarbij uit van de stelling, dat het in de discussies over handelspolitiek verkeerd is om de positie van verschillende branches geïsoleerd te beschouwen en niet in verband met het economisch geheel. Slechts wanneer dit gehele samenstel van economische factoren in het geding wordt gebracht, zal een staatsman kunnen beoordeelen of het mogelijk en gewenscht is om ontwikkeling van een bepaald onderdeel aan het welzijn van het geheel op te offeren.

Jammer genoeg zijn de gegevens, waarop het oordeel omtrent de algemeene uitwerking van het verdrag van Ottawa kan worden gevestigd, te fragmentarisch om dit oordeel gefundeerd te doen zijn. Niet alleen zijn de gegevens zelf onvolledig, maar zij vertoonen onderling groote afwijkingen. Het statistisch materiaal omtrent den buitenlandschen handel, dat toch nog het meest volledige is, vertoont, bij vergelijking van dezelfde gegevens uit verschillende landen, zeer groote tegenstrijdigheden. Als voorbeeld daarvan worden de gegevens van den handel tusschen Engeland en Zuid-Afrika in de bijlage vermeld, welke wij hier overnemen.

	(£ miljoen)			
	1913	1924-29	1931	1933
Van Zuid-Afrika naar Engeland				
Britsche invoer uit Z.-A. (Br. cijfers)	12,30	21,95	13,12	14,43
Z.-A. uitvoer naar Engeland (Z.-A. gegevens)	21,43	22,84	9,40	8,68

De oorzaak van dit verschil schuilt goeddeels in de verschillende wijze, waarop in de in- en uitvoerstatistiek het land van oorsprong en van bestemming wordt opgegeven. Bij Zuid-Afrikaansche gegevens wordt getracht, het uiteindelijke land van bestemming te bepalen, en worden dus goederen, die naar Engeland worden geleverd, om vandaar verder te worden verkocht, niet onder den export naar Engeland opgenomen, maar onder uitvoer naar dat land, waarheen zij tenslotte gaan. Het wordt derhalve zeer moeilijk om zich een juist beeld van de handelsbeweging te vormen met dergelijke enorme afwijkingen in de cijfers van in- en uitvoer tusschen de verschillende onderdeelen van het Imperium. Ook bij Australië bestaat dezelfde tendens als in Zuid-Afrika ten aanzien van de vaststelling van landen van herkomst en bestemming.

De schrijver waarschuwt ook nog tegen het gevaar van voorbarige conclusies op grond van de gegevens van den buitenlandschen handel. Men mag niet concluderen, dat een beweging, die na het verdrag van Ottawa is opgetreden, aan de werking van dit verdrag is toe te schrijven, zonder die beweging nader te hebben onderzocht. Het is immers zeer goed mogelijk, dat er andere redenen voor een dergelijke beweging bestaan, o.a. de parallelle beweging van de valuta der betrokken landen en die van Engeland na de depreciatie van het Pond, terwijl de handelsbeweging met andere landen werd bemoeilijkt door fluctuaties van de valuta tegenover het Pond Sterling. De overeenkomst van Ottawa zelf werd eerst mogelijk door een politiek van invoerrechten, die Engeland vanaf 1931 heeft gevolgd, terwijl ook de verhooging van invoerrechten en de invoering van contingenteringen in allerlei landen de internationale handelsbeweging hebben beïnvloed.

Toch is het geboden materiaal, ondanks al deze reserves van onvolledigheid en gedeeltelijke onbetrouwbaarheid, en met de wetenschap, dat verschillende andere factoren een rol hebben gespeeld, waardevol

voor de beoordeeling van de ontwikkeling van de Empire Trade. Als vergelijkingspunten zijn gekozen 1913, de periode 1924—29, en de jaren 1931 en 1933. Het ware beter geweest om ook tusschenliggende jaren op te nemen, maar zulks is met het oog op de plaatsruimte nagelaten, aldus wordt in de toelichting op de cijfers medegedeeld.

De cijfers omtrent den invoer en uitvoer van Groot-Brittannië zelf worden hier gegeven zonder den handel met de Iersche republiek, daar deze in 1913 nog niet onafhankelijk was en er dus voor dat jaar geen gegevens omtrent het handelsverkeer tusschen Engeland en Ierland bestaan.

Handel tusschen Engeland en de Empire landen.

	Waarde in £ miljoen				Percentage v. d. handel			
	1913	1924-29	1931	1933	1913	1924-29	1931	1933
Invoer	192	335	209	232	24,9	26,8	23,2	34,3
Uitvoer	209	303	148	150	32,9	35,2	32,6	36,0

Engeland is als afzetmarkt voor de producten der Empire gebieden buitengewoon sterk gegroeid na 1913, in sterkere mate dan dat omgekeerd de Dominions zich als afzetgebieden voor Britsche producten hebben ontwikkeld. Ook de inzinking na de bloei-periode 1924-29 is voor den uitvoer uit Engeland groter geweest dan voor den invoer op de Britsche markt, evenals het herstel na 1931. Uit de percentagecijfers volgt echter, dat deze wederzijdsche beweging vrijwel overeenkomt met de handelsbeweging tusschen Empirelanden en andere landen, daar de percentages betrekkelijk geringe wijzigingen vertoonen. Slechts is het duidelijk, dat in 1933 zoowel de Britsche markt voor de Empirelanden als deze voor den Britschen uitvoer van grooter belang waren dan voorheen.

Gaat men het belang van den Empirehandel voor de Dominions na, dan vindt men de volgende gegevens.

Gecombineerde buitenlandsche handel van Indië, Canada, Australië, Nieuw-Zeeland en Zuid-Afrika.

	Invoer uit				Uitvoer naar			
In pCt.	1913	1924-29	1931	1933	1913	1924-29	1931	1933
Engeland	47,6	36,7	33,0	38,7	41,1	35,0	39,2	42,7
Emp. land	7,3	9,7	10,5	10,9	10,4	10,8	11,7	11,0
Totaal	54,9	46,4	43,5	49,6	51,5	45,8	50,9	53,7
Buitenl.	45,1	53,6	56,5	50,4	48,5	54,2	49,1	46,3
Waarde van den handel in £ mill.	396	675	336	301	382	746	376	367

Het aandeel van Engeland en de Empirelanden in den buitenlandschen handel der Dominions is dus groter dan dat van de Dominions in den buitenlandschen handel van het moederland. Ook hier blijkt, dat de afzet van Britsche producten in de Dominions zich minder heeft ontwikkeld en sterker is teruggelopen dan omgekeerd de uitvoer dier producten naar Engeland. Opmerkelijk is het stijgende aandeel van den handel tusschen de Dominions onderling, dat slechts weinig heeft gereageerd op de overeenkomst van Ottawa.

Wat de handelsverbindingen van het Britsche Empire met de andere landen betreft, bewijzen de gegevens, dat de groote schommelingen in het aandeel dier landen in de eerste plaats door de Vereenigde Staten zijn veroorzaakt en vervolgens door Duitschland. Alle landen behalve de Ver. Staten hebben zich echter relatief, dus in procenten, als leveranciers der Dominions vrijwel op een gelijkblijvend niveau gehandhaafd vanaf 1924. De invoer uit niet-Empire landen nam, zoowel in Engeland als in de Dominions, na 1931 af, terwijl de uitvoer naar niet-Empire landen zich onregelmatig ontwikkelde.

Bijzonder belangwekkend zijn de gegevens omtrent het handelsverkeer met Japan, die afzonderlijk worden gegeven. In percentages van den geheelen handel van de betrokken landen uitgedrukt, worden de volgende cijfers verkregen.

	Invoer			Uitvoer				
	1913	1924-29	1933	1913	1924-29	1933		
Engeland	0,6	0,6	0,8	1,1	2,3	2,0	1,4	1,1
Br.-Indië	2,5	7,3	10,2	14,1	9,1	11,9	8,6	8,6
Canada	0,4	1,0	1,0	0,7	0,3	2,6	2,8	2,4
Australië	1,2	3,1	5,6	6,4	1,9	7,8	12,2	11,6
N.-Zeeland	0,7	1,2	1,2	2,6	—	0,7	0,8	0,8
Z.-Afrika	0,3	1,4	4,7	4,2	—	0,2	0,4	1,1
Tot. Dom.	1,25	3,3	4,9	6,3	4,4	6,5	6,2	6,0

De invoer uit Japan in Engeland is dus nog onbetekenend; in de Dominions, vooral in Britsch-Indië en Australië, belangrijker. Slechts Australië heeft relatief zijn export naar Japan flink kunnen vergroten, de andere Dominions weinig of niet. Daarentegen is de vergroting van den invoer uit Japan overal procentueel zeer sterk, behalve in Canada. Waarhieraan problemen vastzitten van de prijzen der Japansche goederen, die, volgens sommigen, ook in kleine hoeveelheden de markt bederven, wordt geen verdere beschouwing van deze cijfers in dit artikel gegeven.

Als resultaat van zijn beschouwingen komt Sir Schuster tot de mogelijkheden van een constructieve politiek voor den Empire handel. Hij zelf plaatst een vraagteken achter dit opschrift van het vijfde hoofdstuk. En inderdaad, hier schuilen groote moeilijkheden. Als voorbeeld wijst hij op de ontwikkeling van den invoer van Britsch-Indië, waar een eigen textiel- en ijzerindustrie is opgekomen. Daardoor is de invoer van textielgoederen en van ijzer en staal belangrijk gedaald, en het zal nooit meer gelukken deze hoeveelheden tot de vroegere hoogte terug te brengen. Daartegenover staan echter vele andere goederen, zooals machines, chemicaliën, kleurstoffen, papier, auto's, waarvan de invoer in vergelijking met de positie vóór den oorlog sterk is gestegen. Op dat terrein dient overleg te worden gepleegd omtrent vergroting van den invoer in Britsch-Indië, waartegenover Engeland dan grootere afname van Indische producten zou kunnen stellen. Welvaartsvergroting in Indië zou ook tot gevolg kunnen hebben, dat de bevolking diverse duurder en fijnere verbruiksartikelen, gelijk fijnere weefsels, uit Engeland kan betrekken. Slechts door vergroting van welvaart der bevolking en voortgaande industrialiseering kan de handel tusschen Engeland en Indië worden uitgebreid en in nieuwe banen worden geleid. Men dient bij deze onderhandelingen het oog op de toekomst gericht te houden en het verleden zooveel mogelijk te vergeten.

Tenslotte worden deze onderhandelingen ook voor niet-Empire landen van het grootste belang geacht. Elders spelen niet alleen dergelijke zuiver economische factoren een rol, maar ook de nationale veiligheid. In verschillende gevallen zijn regeeringen bereid om een deel van het te bereiken welvaartspeil op te offeren, wanneer daardoor de afhankelijkheid van het buitenland wordt verminderd. Tusschen de Empire landen komt deze vraag niet ter sprake, en hierbij zou de wereld dus kunnen leeren, hoe men, op zuiver economische grondslagen, rekening houdend met wederzijdsche en algemeene belangen, tot een bevredigende oplossing kan komen wat uitbreiding van de handelsbetrekkingen aangaat.

Koffie-statistiek over October 1934.

De dezer dagen verschenen Statistiek van de Firma G. Duuring & Zoon te Rotterdam geeft aan, dat in October de aanvoer geweest is als volgt:

	1934	1933	1932
	bn.	bn.	bn.
in Europa	707.000	836.000	778.000
„ Ver. Staten van Amerika	1.147.000	869.000	873.000
Totaal	1.854.000	1.705.000	1.651.000

De Aanvoeren in Europa en in Amerika tezamen gedurende de eerste tien maanden van het jaar bedroegen 19.448.000 balen tegen 18.909.000 balen in 1933 en 17.628.000 balen in 1932.

De Afleveringen in October waren:

	1934	1933	1932
	bn.	bn.	bn.
in Europa	674.000	961.000	890.000
„ Ver. Staten van Amerika	1.099.000	962.000	975.000
Totaal	1.773.000	1.923.000	1.865.000

De Afleveringen in Europa en in Amerika tezamen gedurende de eerste tien maanden van het jaar waren 18.886.000 balen tegen 18.556.000 balen in 1933 en 18.566.000 balen in 1932.

Vanaf 1 Juli tot 31 October waren de Aanvoeren in Europa en in Amerika tezamen 6.368.000 balen tegen 7.241.000 balen in 1933 en 5.399.000 balen in 1932, terwijl de Afleveringen bedroegen 6.740.000 balen tegen 7.239.000 balen in 1933 en 6.828.000 balen in 1932.

De zichtbare voorraad was op 1 November in Europa 2.829.000 balen tegen 2.796.000 balen op 1 October. In Amerika bedroeg hij 866.000 balen tegen 818.000 balen op 1 October. In Europa en in Amerika tezamen was de zichtbare voorraad dus op 1 November 3.695.000 balen tegen 3.614.000 balen op 1 October. Hij bedroeg op 1 November 1933 — 3.088.000 balen en op 1 November 1932 — 3.116.000 balen.

De zichtbare wereldvoorraad was op 1 November 7.067.000 balen tegen 8.708.000 balen op 1 October en 7.241.000 balen verleden jaar (in deze cijfers zijn niet begrepen de voorraden in het binnenland van Brazilië, waarvan het cijfer van 1 November nog niet bekend is, doch die op 1 October bedroegen 2.092.000 balen en op 1 November 1933 — 15.254.000 balen.

Rotterdam, 5 November 1934.

De zichtbare suikervoorraden in de wereld.

	De zichtbare voorraden per 1 Oct. zijn volgens Czarnikow:		
	1934	1933	1932
Duitsland	144.000	240.000	633.000
Tsjecho-Slowakije	51.000	101.000	145.000
Frankrijk	175.000	130.000	142.000
Nederland	167.000	109.000	115.000
België	29.000	44.000	43.000
Hongarije	21.000	30.000	22.000
Polen	66.000	141.000	147.000
U.K. Geimp. suiker	216.000	229.000	154.000
„ Binnenl. „	21.000	14.000	—
Europa	890.000	1.038.000	1.401.000
V.S. Alle havens	628.000	348.000	440.000
Cubaansche havens	627.000	619.000	806.000
Cuba binnenland	1.170.000	1.320.000	1.310.000
Java	2.377.000	3.076.000	3.133.000
Totaal	5.692.000	6.401.000	7.090.000
waarvan geblokkeerd	351.000	2.100.000	3.247.000

Sedert 1930 zijn de voorraden in Europa nog niet zoo klein geweest als thans. De Europeesche voorraden bedroegen toen 798.000 tons en de totale voorraden 5.522.000 tons.

Raming van de Europeesche bietsuikerproductie.

F.O. Licht publiceerde op 31 October eene nieuwe raming der Europeesche bietsuikeroogsten. Aangezien de cijfers nogal verschillen met die van de vorige raming, volgt hieronder de volledige statistiek: 1934/35 1933/34

	2e Raming		Opbrengst
	31 Oct.	30 Sept.	
	tons	tons	tons
Duitsland	1.650.000	1.625.000	1.447.365
Tsjecho-Slowakije	630.000	575.000	517.552
Oostenrijk	205.000	195.000	170.458
Hongarije	125.000	120.000	135.567
Frankrijk	1.125.000	1.100.000	937.812
België	250.000	240.000	247.464
Nederland	245.000	245.000	293.698
Denemarken	120.000	150.000	254.000
Zweden	270.000	270.000	304.793
Polen	425.000	425.000	347.199
Italië	330.000	310.000	303.369
Spanje	332.000	332.000	259.362
Gr. Brittannië	660.000	660.000	536.590
Andere landen	354.500	345.500	430.621
Europa zonder Rusland	6.721.500	6.592.500	6.185.850
Rusland	1.500.000	1.500.000	1.100.000
Europa incl. Rusland	8.221.500	8.092.500	7.285.850

Koffievernietiging in Brazilië.

Volgens officieele opgave van den Nationalen Koffieraad in Brazilië werden vanaf het begin in Januari 1931 tot op 30 September 1934 vernietigd 31.919.000 balen. Gedurende de maand October bedroeg de vernietiging 862.000 balen, waardoor het totaal-vernietigingscijfer gebracht wordt op 32.781.000 balen.

Rotterdam, 5 November 1934.

INGEZONDEN STUKKEN.**DEVALUATIE-POLITIEK.**

De heer C. Kool schrijft ons:

De trilogie van Dr. Stridiron, opgenomen in E.-S.B. van 26 Sept., 3 en 10 Oct. jl., doet mij nogmaals naar de pen grijpen, aangezien ik daarin mis een objectieve weergave van feiten, welke toch zoo noodig is om den lezer in staat te stellen, zich een oordeel te vormen over het vraagstuk der devaluatie, dat in zijn consequenties zoo verdragend is. Volgen wij het betoog van den heer Stridiron op den voet.

10. Groothandelsprizen en Kosten van Levensonderhoud.

Het mag algemeen bekend worden verondersteld, dat de groothandelsprizen minder traag in aanpassing zijn bij munt-devaluatie dan de kosten van levensonderhoud. Dit gedeelte van het betoog brengt geen nieuwe gezichtspunten en geeft ook geen aanleiding tot critiek. Wel dient te worden bedacht, dat de samenstelling der indices van groothandelsprizen en kosten van levensonderhoud naar de afzonderlijke landen sterk wisselt, zoodat feitelijk een vergelijking daartusschen niet gerechtvaardigd kan worden (zie mijn artikel in „De Economist” van April 1934). Wil men echter toch tot een vergelijking overgaan, zoo verdient het aanbeveling deze ook eens op een andere basis te stellen, dan Dr. Stridiron doet. Onderstaand vindt men gegevens over het verloop van de indices van Engeland, Zweden, Nederland en Zwitserland op basis 1913/1914 = 100 (vergelijk Volkenbondstatistiek 1934 No. 9):

Jaar	Engeland		Zweden		Verschil
	Grooth.pr.	Kosten v. L.	Grooth.pr.	Kosten v. L.	
1926	148	172	149	172	23
1928	140	166	148	172	24
1930	120	158	122	165	43
1933	101	143	107	153	46
Nederland					
1926	145	168	145	162	17
1928	149	169	145	161	16
1930	117	161	127	158	31
1933	74	139	91	131	40

Behalve het reeds bekende feit, dat de daling der groothandelsprizen in de niet-goudlanden geringer is geweest dan in de goudlanden, blijkt hieruit, dat de aanpassing tusschen de groothandelsprizen en kosten van levensonderhoud in de niet-goudlanden geenszins algemeen gunstiger is geweest dan in de goudlanden en dat zelfs de divergentie tusschen beide indices ook in de eerstgenoemde landen toegenomen is. En voorts, wat belangrijker is, dat de daling van de kosten van levensonderhoud in Nederland en Zwitserland sedert 1930 aanzienlijk grooter is geweest dan in Engeland en Zweden. Op overeenkomstige wijze is voor Denemarken en Noorwegen de geringere daling der kosten van levensonderhoud sedert 1930 (daling resp. 4 en 14 punten) aan te toonen (Frankrijk en België meen ik buiten beschouwing te moeten laten, omdat in de twintiger jaren hier devaluatie heeft plaats gehad en een vergelijking derhalve wordt bemoeilijkt). De tendens van verhooging der kosten van levensonderhoud zal in de niet-goudlanden, mede in verband met de geringere behoefte aan bezuiniging enz. nog sterk toenemen. Ziet men verder dan vandaag of morgen, zoo is de vraag gerechtvaardigd, of op den duur de devaluatilanden niet een aanmerkelijk ongunstiger beeld zullen vertoonen dan de goudlanden.

20. Werkloosheid.

Het zal Dr. Stridiron wellicht bekend zijn, dat de agrarische productie minder scherp op de crisis heeft gereageerd dan de industriële. Op basis 1925—1929 = 100 geeft de Volkenbondspublicatie „Revue de la Situation Economique Mondiale en 1933 et 1934” op pag. 95 voor 1933 de volgende wereldindexcijfers:

matières premières agricoles	100
activité industrielle	86

Brengen wij het verloop van de werkloosheid hiernede in verband, dan kunnen wij aan de hand der beroepstellingen een onderscheid maken tusschen a. industrielanden, b. landbouw + industrielanden en c. landbouwlanden. Berekenen wij voor verschillende landen de werkloosheidscoëfficiënt voor 1933 op de door Dr. Stridiron aangegeven wijze, dan vinden wij:

a. Industrielanden.		
Engeland	10.1	} gemiddeld 8.7
België	4.7	
Tsjecho Slowakije	11.3	
b. Landbouw + industrielanden.		
Frankrijk	1.4	} gemiddeld 5.1
Nederland	10.1	
Zweden	3.5	
c. Landbouwlanden.		
Noorwegen	3.2	} gemiddeld 4.5
Denemarken	8.1	
Italië	5.2	
Polen	1.5	

Bij bestudeering van deze cijfers blijkt, dat inderdaad een zeker verband kan worden aangenomen tusschen den graad der industrialisatie en den omvang der werkloosheid. De gegeven cijfergroepeering omvat te weinig landen om een definitieve conclusie mogelijk te maken, doch het zij voor Dr. Stridiron een suggestie om ook eens in een andere richting te zoeken, dan hij tot nu heeft gedaan. Bovendien vertoonen in elke groep de goudlanden geenszins een ongunstiger beeld dan de landen, waar devaluatie heeft plaats gehad.

30. Uitvoer.

Een vergelijking van den export der goudlanden met die der andere groep in landsvaluta voor en na devaluatie gaat nu eenmaal niet op. Men vergelijkt op deze wijze ongelijkwaardigheden en moet zoo tot averechtsche conclusies komen. Ook een correctie met groothandelsprizen (en nog minder die met kosten van levensonderhoud) kan niet tot het gewenschte doel leiden. In het genoemde nummer van „De Economist” (pag. 285) heb ik aangetoond, dat de groothandelsprizen niet zijn gestegen of minder gedaald in evenredigheid met den omvang der devaluatie. Corrigeert men nu den omzet met de groothandelsindices, hetgeen Dr. Stridiron doet door den export te vermenigvuldigen met de breuk

oude groothandelsindex

nieuwe groothandelsindex

dan verkrijgt men voor de devaluatie-landen een relatief te grooten export. Bovendien geldt hier weer het bezwaar, dat de groothandelsindex van de verschillende landen in zijn samenstelling sterk afwijkt, terwijl ook geenszins vaststaat, dat deze index in het bijzonder (of ook) op den export mag worden betrokken.

Waarom niet een herleiding van alle cijfers tot goudbasis, een methode, die het voordeel heeft, dat men bij elk land op dezelfde wijze corrigeert? Herleid men aldus, — ik heb den schrijver het vorige jaar daarop nog eens gewezen —, den export, dan verkrijgt men in millioenen dollars (à f 2.50) de volgende gegevens:

	(in millioenen gouddollars)		
	1e halfjaar 1933	1e halfjaar 1934	1934
Niet-goudlanden			
Engeland	594,95	579,88	15,07
Denemarken	84,61	74,23	10,38
Zweden	77,39	89,51	—12,12
Noorwegen	45,45	42,83	2,62
Totaal	802,40	786,45	15,95

Goudlanden

België	195,38	194,78	0,60
Frankrijk	351,83	345,26	6,57
Nederland	143,03	135,96	7,07
Zwitserland	80,51	78,02	2,49
Totaal	770,75	751,02	16,73

De goudlanden in totaal vertoonen een weinig groteren achteruitgang van den export dan de niet-goudlanden (circa ½ pCt.), doch van het verontrustende beeld, dat Dr. Stridiron meent waar te nemen, blijft niets over. Bovendien blijkt de daling in Engeland en Denemarken bijv. veel grooter te zijn dan die van eenig goudland. Slechts Zweden vertoont een gunstig beeld.

De proef op de som geeft de schrijver in het verloop van de quantitative cijfers van den export. Doch daartegen rijzen twee bedenkingen. Van alle opgenomen goudlanden met uitzondering van Ned-Indië waren de quantitative uitvoercijfers (in totaal) bekend. Voor de devaluatielanden was dit slechts het geval bij Finland en Japan; voor alle andere landen van deze groep, alsmede voor Ned-Indië heeft de heer Stridiron een aantal artikelen gekozen en daarvan den export nagegaan. Hier schuilt een eerste gevaar. Gaarne gelooven wij aan de goede trouw van den schrijver, doch wie garandeert, dat een elftal artikelen, zooals bijv. voor Zweden werd genomen (vergelijk E.-S.B. 1933 pag. 835) representatief kan zijn voor den totalen quantitatieven export van dit land. En dan het tweede gevaar. Bij de landen, waarvan de totale export naar de hoeveelheid bekend is, is de daling van den totalen uitvoer van alle artikelen berekend, terwijl bij de landen (dus vrijwel alle devaluatielanden), waarvoor bepaalde artikelen werden gekozen, het gemiddelde van de daling per artikel werd berekend. Op deze, dus in twee opzichten afwijkende, methode werd vastgesteld, dat de quantitative export van Zweden zou zijn gedaald van 100 tot 68,7 (1e halfjaar 1932). Past men echter op den export van deze elf artikelen de algemeene methode toe en berekent men de daling van het totale quantum, dan komt tegenover het percentage 100 voor 1927 + 1928 + 1929 het percentage 46 voor 1932 te staan (zie nog steeds E.-S.B. 1933 pag. 835). Met deze correctie is het gunstige beeld van den afzet naar de hoeveelheid voor Zweden in

het tegendeel omgeslagen: slechts één (goud-)land vertoonde een overeenkomstig laag cijfer. Overigens wil ik hiermede geenszins betoogen, dat de quantitative export der niet-goudlanden niet gunstig zou afsteken bij die der goudlanden. Voor mij is het echter niet moeilijk een antwoord te geven op de vraag, of het uit nationaal oogpunt verkieslijker is voor een kleinere hoeveelheid dan wel voor een grootere hoeveelheid dezelfde goudwaarde te ontvangen, in het bijzonder voor zoover het levering van natuurlijke rijkdommen (mineralen enz.) betreft.

Overigens laat ik buiten beschouwing in hoever het verloop van den export aan geheel andere factoren moet worden toegeschreven. Het is een nader onderzoek waard om te constateeren in hoever de positie in het internationaal betalingsverkeer of het karakter van den export (agrarisch-industrieel) enz. een beslissende beteekenis heeft.

4o. *Crediet.*

Het kan geen verwondering baren, dat het koersverloop van industriële aandelen en van staatsobligaties schijnbaar ten gunste der devaluatielanden naar voren komt. Hier maakt Dr. Stridiron weer een gedachtefout: een £ voor en na devaluatie heeft niet dezelfde beteekenis. Het koersverloop is na devaluatie in gedeprecieerde munt en moet tengevolge hiervan relatief stijgen, in het bijzonder voor zoover niet uitsluitend wordt gelet op dividend en rente, doch tevens op de intrinsieke waarde. In dit verband is het niet onaardig om — illustrandi causa — de notering te Londen en Amsterdam van aandelen Unilever te vermelden op bijv. 4 Sept. 1931 (voor devaluatie van het £) en op 4 Sept. 1934 (na devaluatie van het £).

	4 Sept. 1931	4 Sept. 1934
notering te Amsterdam	134	69
„ „ Londen	1¼	1 ³ / ₃₂

Het betreft hier twee tranches van een en hetzelfde aandeel met hetzelfde percentage dividend in Nederlandsche resp. Engelsche landsvaluta. Ik zou zoo zeggen: welk een onaangenaam iets voor den Engelschen kapitaalbezitter, dat het rendement van zijn aandelen beduidend lager is dan dat van den dommen Hollander.

Indexcijfers van Nederlandsche aandelen.

De Bank voor Handel en Scheepvaart te Rotterdam zendt ons onderstaand overzicht:

Indexcijfers van 12 aandeelengroepen der Amsterdamsche effectenbeurs. 1)

	Banken	Electriciteit	Handels-ondern.	Industrie	Kunst-zijde	Mijnbouw	Olie	Rubber	Scheepvaart	Suiker	Tabak	Thee
Gemiddelde 1929	158.3	337.5	168.0	432.7	243.0	268.7	402.0	233.5	125.0	398.4	487.3	443.2
„ 1930	149.4	257.7	125.6	264.9	87.4	177.2	371.1	110.7	82.6	292.9	361.3	357.2
„ 1931	118.1	211.8	93.4	167.7	64.5	144.5	209.8	51.8	49.6	181.9	241.6	251.4
„ 1932	76.4	178.3	67.1	115.6	37.6	106.4	137.5	27.0	24.9	107.2	137.9	175.9
„ 1933	84.0	201.8	79.3	137.8	27.8	143.4	164.5	42.8	23.1	112.9	135.9	211.3
Januari 1934	79.2	190.1	85.1	159.-	49.9	157.7	176.6	52.4	18.6	99.9	130.3	229.6
Februari	80.6	187.4	88.5	158.7	50.9	165.7	178.1	53.3	19.-	106.6	136.2	240.4
Maart	80.2	187.4	87.3	156.9	60.2	176.1	170.2	54.8	20.1	104.-	135.9	243.4
April	77.-	190.5	85.1	157.9	59.1	172.9	158.1	56.4	18.5	98.-	137.5	246.8
Mei	75.4	190.7	80.8	155.9	55.1	178.8	155.5	68.1	17.4	98.9	144.8	252.8
Juni	71.1	192.-	72.5	154.-	53.8	181.4	157.5	65.8	14.8	96.1	154.1	250.9
Juli	72.4	195.8	69.-	156.7	50.8	182.4	152.7	68.1	14.7	92.-	157.8	254.7
Augustus	74.8	188.2	70.8	155.6	50.7	179.7	151.9	73.1	15.2	94.2	168.-	255.7
September	76.7	188.1	71.8	157.9	51.-	177.2	151.9	72.2	16.1	93.6	168.2	236.1
October	76.7	183.8	69.6	160.8	50.6	176.9	145.3	65.7	14.4	86.5	164.3	238.1

Schommelingen in het aandelen-indexcijfer. 2 Januari 1934 f 2.291-210.500 = 100.

2 Januari	100.-	7 Maart	100.3	2 Mei	97.2	4 Juli	95.-	5 Septemb.	97.-
10 „	99.3	14 „	101.4	9 „	98.1	12 „	95.3	12 „	97.1
17 „	99.3	21 „	99.-	16 „	96.7	18 „	95.2	19 „	96.3
24 „	100.8	28 „	97.8	23 „	96.5	25 „	94.-	26 „	96.1
31 „	100.8	4 April	98.3	30 „	96.1	1 Augustus	91.6	3 October	95.6
7 Februari	102.3	11 „	98.5	6 Juni	94.4	8 „	93.7	10 „	94.9
14 „	101.3	18 „	97.5	13 „	95.7	15 „	95.2	17 „	94.8
21 „	101.3	25 „	94.7	20 „	96.1	22 „	94.7	24 „	94.7
28 „	99.9			27 „	95.4	29 „	97.6	31 „	93.6

1) Men zie voor de toelichting op dit overzicht het nummer van E.-S.B. van 15 Januari 1930, blz. 64. Nadruk verboden.

Overigens moet hierbij worden opgemerkt, dat aan het verloop van den rentevoet, welke in de afzonderlijke landen sterk verschillend is, tevens een invloed moet worden toegekend op den koers van aandelen en obligaties. Ook met dezen factor houdt Dr. Stridiron in het geheel geen rekening.

50. Enkele concrete vragen.

Op pag. 871 (E.-S.B. 3 Oct.) staat letterlijk: „Bovendien bedenke men, dat, waar de export der goudlanden in waarde is gedaald, de gemiddelde prijs der geëxporteerde goederen dus sterk is gedrukt, zeer ten nadeele der exporteerende bedrijven.” Ik meende, dat de zaak zoo moest worden begrepen: tengevolge van devaluatie is in de niet-goudlanden de rentabiliteit der exporteerende bedrijven kunstmatig verhoogd ten nadeele van arbeider en crediteuren.

Op pag. 889 (E.S.B. 10 Oct.): „Voor het overige moge hierbij worden opgemerkt, dat het uit den aard der zaak steeds mogelijk is door een rücksichtslose regeeringspolitiek het staatscrediet te handhaven ten koste van een steeds verder voortgaande verschrompeling van het bedrijfsleven.” Slaat dit ook, of in het bijzonder, op de Nederlandsche regeering? Ik dacht, dat zij volgens velen nog lang niet ver genoeg is gegaan. Voor het overige valt die ineen-schrompeling — Dr. Stridiron behoeft slechts in zijn naaste omgeving te zien — nog wel wat mee, hetgeen o.a. bij de bespreking hierboven van de goudwaarde van den export wel tot uiting is gekomen.

En nu nog een derde vraag. In de eindconclusies op pag. 870 (E.-S.B. 10 Oct.) wordt gezegd „... waarbij het wel vanzelf spreekt, dat zich bij vergelijking van afzonderlijke landen hier en daar afwijkingen van het algemeen beeld voordoen, welke uit oorzaken van plaatselijken aard moeten worden verklaard. Dat lijkt op den befaamden slag om den arm. Die „oorzaken van plaatselijken aard” zitten mij dwars. Zooals ik hier en daar in het voorgaande heb getracht aan te toonen, liggen zij in verschillende gevallen elders, dan waar deze toevoeging onze gedachten brengt.

Getrouw aan Dr. Stridiron's recept: „Facts and facts only” heb ik mij tot de feiten van zijn betoog beperkt. Over devaluatie of handhaving van den gouden standaard zou ook in ander opzicht wel iets zijn te belichten.

Naschrift. De hernieuwde tegenspraak van den heer Kool willen wij wederom kort beantwoorden:

1. Ook de heer Kool vergelijkt het verschil in beweging tusschen groothandelsprijzen en kosten van levensonderhoud voor en ná de crisis. Voor de niet-goudlanden Engeland en Zweden is het door hem berekende verschil gestegen met resp. 18 en 23 punten. Voor de goudlanden Zwitserland en Nederland echter in veel belangrijker mate nl. met 23 en 42 punten. Deze cijfers bevestigen dus slechts onze conclusie, dat het gemiddelde verschil tusschen groothandelsprijzen en kosten van levensonderhoud kleiner is in de niet-goudlanden dan in de goudlanden. Vestigt men er onze aandacht op, dat dan toch maar het ver-

schil in het niet-goudland Zweden even groot is als in het goudland Zwitserland, dan antwoorden wij:

a. Wanneer het waar is dat de gemiddelde Franschman kleiner is dan de gemiddelde Engelschman dan kan men ongetwijfeld nog wel een grooten Franschman vinden, die langer is dan een zeer kleine Engelschman. Vergelijking van twee enkele gevallen uit een der beide groepen uitgezocht is statistisch ongeoorloofd.

b. Bovendien vindt de stijging van het verschil in Zweden op een hooger niveau plaats dan in Zwitserland, *waardoor de procentueele beteekenis ervan in Zweden kleiner is.*

2. Inderdaad zijn sommige landen meer agrarisch en andere meer industrieel georiënteerd. Brengen wij eens, voor de bekende groepen van „niet-goudlanden” en „goudlanden” de in den land- en tuinbouw werkende personen in een percentage van het totaal aantal werkzamen, tot uitdrukking, dan blijkt het volgende:

Niet-goudlanden.		Goudlanden.	
Engeland	7.5	Frankrijk	38.4
Denemarken	34.9	België	19.3
Zweden	40.7	Nederland	23.6
Noorwegen	36.8	Zwitserland	25.9
Gemiddelde	30.—	Gemiddelde	27.—

De suggestie van den heer Kool om de mindere werkloosheid der niet-goudlanden aan de meer agrarische oriëntatie toe te schrijven is dus volkomen onvruchtbaar; in beide groepen van landen vindt ongeveer een gelijk percentage van de werkzame personen in den landbouw een bestaan.

3. Men ziet meerdere malen den uitvoer in landsvaluta omgerekend in goudwaarde. Dit volkomen ten onrechte. In de eerste plaats beteekent voor een Engelschen exporteur bijvoorbeeld £ 1000 in 1929 hetzelfde als £ 1000 in 1933, omdat het Engelsche prijsniveau een merkwaardige stabiliteit vertoont, hetgeen kan blijken uit de volgende indexcijfers, die berekend zijn op basis van het gemiddelde der jaren 1927, 1928 en 1929.

Niveau van groothandelsprijzen en kosten van levensonderhoud.

	groothandelsprijzen			kosten v. levensonderh.		
	1931	1933	1934	1931	1933	1934
Engeland	66.99	65.19	69.09	88.55	86.14	87.08

Een correctie in den waarde-export wordt dus alleen noodig door de, overigens zeer geringe stijging van het prijsniveau. Dit is op eenvoudige wijze aan te brengen met behulp van een prijs-indexcijfer, zooals dit door ons is geschied en waardoor de export in goederen wordt gemeten. Het heeft dus geen zin dezen export in goederen gemeten met een factor 0.6 te vermenigvuldigen, hetgeen noodzakelijk is om den export op goudwaarde te herleiden.

Indien het laatste geschiedt komt men daarenboven tot volkomen onjuiste conclusies. Vergelijkt men bijvoorbeeld den export (in goudwaarde) van Engeland en Nederland wóór en onmiddellijk ná den val van

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	28 Oct.-3 Nov. 1934	Sedert 1 Jan. 1934	Overeenk. tijdvak 1933	28 Oct.-3 Nov. 1934	Sedert 1 Jan. 1934	Overeenk. tijdvak 1933	1934	1933
Tarwe	19.102	1.165.380	1.366.110	100	29.855	23.685	1.195.235	1.389.795
Rogge	7.508	362.794	348.057	—	15.257	6.669	378.051	354.726
Boekweit	352	18.923	19.025	—	—	25	18.923	19.050
Mais	8.351	775.070	891.151	—	193.785	177.588	968.855	1.068.739
Gerst	8.541	314.655	420.002	194	43.949	40.104	358.604	460.106
Haver	1.455	106.677	115.320	—	3.195	3.808	109.872	119.128
Lijnzaad	462	184.330	170.490	—	200.626	198.502	384.956	368.992
Lijnkoek	970	59.011	113.030	—	25	200	59.036	113.230
Tarwemeel	236	17.644	16.128	218	3.039	5.512	20.683	21.640
Andere meelsoorten	1.096	49.500	45.927	70	6.047	7.829	55.547	53.756

het Engelsche Pond, dan komt men tot het resultaat dat de val van het Engelsche Pond de positie van den Nederlandschen export krachtig heeft versterkt!

Op beide punten wezen wij reeds in de E.-S.B. van 20/9'33.

4. Hiervoor verwijzen wij naar het onderschrift bij het artikel van Prof. Mees.

5. De heer Kool zegt devaluatie te begrijpen als een middel om de rentabiliteit van het bedrijfsleven te herstellen op kosten van crediteuren en arbeiders. Dan begrijpt de heer Kool de devaluatie niet. Beide door hem genoemde categorieën hebben niet het minste belang bij het gelijkstellen van tien gulden met 6,05 gr. fijn goud (zooals de heer Kool wil), maar een eminent belang bij het identificeeren van tien gulden met een bepaalde hoeveelheid goederen.

Het is van algemeen belang, dat de Nederlandsche Gulden een constante koopkracht heeft, want niemand is er bij gebaat, dat onze munt de waardeschommelingen van het goud meemaakt.

[Dr. J. G. STRIDIRON.

DE ROTTERDAMSCH E DOLLAR-LEENING.

In „De Maasbode” van 31 Oct. jl. heeft de heer F. Fijen mijn artikel onder bovenstaanden titel, opgenomen in het nummer van 24 Oct., bestreden. Naar aanleiding hiervan merk ik het volgende op.

De inzender betoogt, dat niet de Dollar, maar de band met het goud de obligatiehouders indertijd heeft aangezet de Rotterdamsche stukken te koopen. Maar de kwestie is juist, dat men dien band niet wilde gelegd zien met den Nederlandschen gouden Gulden, omdat men wel begreep, dat, waar op dat oogenblik de vrije uitvoer van goud uit Nederland nog niet was toegestaan, de Nederlandsche rechter een dergelijke clause niet zou erkend hebben. Evenals men kon weten, dat wanneer Nederland tot den gouden standaard mocht terugkeeren en er daarna weer afstapte, dergelijke bepalingen nietig zouden worden verklaard. M.i. terecht. De koopers hebben gemeend zich eerder te kunnen toevertrouwen aan den Amerikaanschen wetgever, zij moeten daarvan de gevolgen dragen.

De inzender wordt te zeer beheerscht door de mythe van het goud dan dat discussie met hem in een klein onderschrift mogelijk zou zijn. Wanneer men muntstukken van dezelfde aard en samenstelling als de uitgeleende wil terugkrijgen zooals inzender wil, wanneer hij zegt „diezelfde goldcoins worden door spaarders teruggevraagd”, dan moet men een andere overeenkomst sluiten, dan die van geldleening. Art. 1794 B. W. biedt voor deze eigenaardige transactie den grondslag. Tenslotte zullen de obligatiehouders datgene krijgen wat zij volgens inzender verwachten. Hij zegt immers, dat de spaarders zich veilig waanden voor de ruïneuze verliezen, welke met fondsen van Duitschland en andere landen door de inflatie geleden zijn.

In dit opzicht kunnen obligatiehouders gerust zijn. Zij krijgen in goederen vrijwel datgene terug wat zij hebben uitgeleend. En wanneer inzender zich realiseert, wat er in werkelijkheid gebeurt, wanneer iemand een geldsom uitleent, nl. dat hij de gelegenheid die hij heeft om goederen te koopen, afstaat aan iemand anders in ruil van de belofte om hem straks gelegenheid te geven, door terugbetaling van deze geldsom, dan goederen te koopen, zal hij toch niet kunnen loochenen, dat juist wanneer men alle juridische spitsvondigheden op zij laat, datgene waar het op aankomt is, dat de hoeveelheid goederen, die men terugkrijgt, dezelfde is.

VAN GENECHTEN.

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTOS.

Ned. (Disc Wissels. 2½ 19 Sept. '33	Lissabon 5½ 8 Dec. '33
Bk. { Bel. Binn. Eff. 3 19 Sept. '33	Londen 2 30 Juni '32
{ Vrsch. in R.C. 3 19 Sept. '33	Madrid 5½ 6 Nov. '34
Athene 7 14 Oct. '33	N.-York F.R.B. 1½ 1 Feb. '34
Batavia 3½ 1 Nov. '34	Oslo 3½ 22 Mei '33
Belgrado 6½ 16 Juli '34	Parijs 2½ 31 Mei '34
Berlijn 4 22 Sept. '32	Praag 3½ 25 Jan. '33
Boekarest 6 5 Apr. '33	Pretoria 3½ 15 Mei '33
Brussel 2½ 28 Aug. '34	Rome 3 11 Dec. '33
Budapest 4½ 17 Oct. '32	Stockholm .. 2½ 1 Dec. '33
Calcutta 3½ 16 Feb. '33	Tokio 3.65 2 Juli '33
Dantzig 4 21 Sept. '34	Weenen 4½ 27 Juni '34
Helsingfors 4½ 20 Dec. '33	Warschau ... 5 26 Oct. '33
Kopenhagen 2½ 1 Dec. '33	Zwits. Nat. Bk. 2 22 Jan. '31

OPEN MARKT.

	1934				1933	1932	1914
	3 Nov.	29 Oct./ 3 Nov.	22/27 Oct.	15/20 Oct.	30 Oct./ 4 Nov.	31 Oct./ 5 Nov.	20/24 Jul
Amsterdam Partic. disc.	1/2	1/2	1/2	1/2	3/8-1/2	1/4-1/2	3/4-3/16
Prolong.	1	1	1	1	1	1	2/4-3/4
Londen Daggeld...	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/4-1	13/4-2
Partic. disc.	1/2-3/16	1/2-5/8	5/8-13/16	3/4-13/16	7/8-1	11/16-13/16	4 1/4-5/4
Berlijn Daggeld...	4-5 1/4	4-5 1/2	3 7/8-5 1/2	4-5 1/4	4 1/2-6	4 3/8-5 7/8	—
Maandgeld	4 1/2-6	4 1/2-6	4 1/2-6	4 1/2-6	4 1/2-6	4 1/2-5 1/2	—
Part. disc.	3 3/4	3 3/4	3 3/4	3 3/4	3 7/8	3 7/8	2 1/8-1/2
Warenw...	4-1/4	4-1/2	4-1/2	4-1/2	4-1/2	4-1/4	—
New York Daggeld 1)	1	1	1	1	3/4	1-1/4	1 3/4-2 1/2
Partic. disc.	5/16	5/16	1/4-3/8	3/8	1/2	5/8	—

1) Koers van 2 Nov. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
30 Oct. 1934	1.47 7/8	7.36 1/8	59.44	9.74 1/2	34.49 1/2	100 3/8
31 „ 1934	1.47 7/8	7.36 3/4	59.46 3/4	9.74 1/2	34.47 1/2	100 3/8
1 Nov. 1934	1.47 3/4	7.35	59.47 1/2	9.73 3/8	34.45	100 3/8
2 „ 1934	1.47 7/8	7.36 7/8	59.47 1/2	9.73 3/8	34.46 1/2	100 3/8
3 „ 1934	1.47 15/16	7.36 1/8	59.47	9.74	34.47 1/2	100 3/8
5 „ 1934	1.47 15/16	7.39	59.46	9.74	34.55	100 3/8
Laagste d.w 1)	1.47 1/2	7.33	59.40	9.73 1/2	34.40	100
Hoogste d.w 1)	1.48 1/8	7.39	59.52 1/2	9.74 1/2	34.55	100 3/8
Muntpariteit	2.4878	12.1071	59.263	9.747	34.592	100

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid *)
30 Oct. 1934	48.16 1/2	—	6.17 1/2	1.47 1/2	12.66	20.17
31 „ 1934	48.13 3/4	—	6.17 1/2	1.48	12.66	20.17
1 Nov. 1934	48.13	—	6.17 1/2	1.48	12.66	20.17
2 „ 1934	48.10 3/4	—	6.17 1/2	1.48	12.65 1/2	20.17
3 „ 1934	48.12 1/2	—	6.17 1/2	1.48	—	—
5 „ 1934	48.12 1/2	—	6.18	1.48	12.66 1/2	20.17 1/2
Laagste d.w 1)	48.07 1/2	—	6.12 1/2	1.45	12.62 1/2	20.07 1/2
Hoogste d.w 1)	48.20	28.—	6.20	1.50	12.70	20.25
Muntpariteit	48.003	35.007	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopen-hagen *)	Ostlo *)	Helsing-fors 1)	Buenos-Alres 1)	Montreal 1)
30 Oct. 1934	37.97 1/2	32.90	37.—	3.25	38 3/8	1.51 1/4
31 „ 1934	38.10	32.95	37.05	3.25	38 3/8	1.51 1/2
1 Nov. 1934	38.—	32.90	37.—	3.25	38 1/4	1.51 1/4
2 „ 1934	38.—	32.90	37.02 1/2	3.25	38 1/2	1.51 1/4
3 „ 1934	38.—	32.90	37.02 1/2	3.25	38 1/4	1.51 1/4
5 „ 1934	38.10	32.33	37.12 1/2	3.26	38 1/4	1.51 1/4
Laagste d.w 1)	37.65	32.60	36.65	3.22	37 3/4	1.50 3/4
Hoogste d.w 1)	38.25	33.15	37.25	3.27 1/2	38 3/4	1.52
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95 3/4	2.4878

*) Notering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave. In 't 1ste of 2de No. van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
30 Oct. 1934	4,98 3/8	6,59 1/8	40,28	67,67
31 „ 1934	4,97 7/8	6,59 1/4	40,28	67,68
1 Nov. 1934	4,98	6,58 3/4	40,21	67,60
2 „ 1934	4,98 1/8	6,58 3/4	40,25	67,64
3 „ 1934	4,98 1/8	6,58 3/4	40,24	67,65
5 „ 1934	4,99	6,58 3/4	40,24	67,64
6 Nov. 1933	4,89 1/4	6,06 3/8	37,02	62,50
Muntpariteit ..	4,86	3,90 3/8	23,81 1/4	40 1/16

STATISTISCH OVERZICHT

	GRANEN EN ZADEN										TUINBOUWARTIKELEN						VLEESCH			
	TARWE 80 K.G. La Plata loco Rotterdam/Amsterdam per 100 K.G. ^{a)}		ROGGIE 74 K.G. Bahia Blanca loco R'dam/A'dam per 100 K.G. ^{a)}		MAIS La Plata loco R'dam/A'dam per 2000 K.G.		GERST 64/65 K.G. La Plata loco Rotterdam/A'dam per 2000 K.G. ^{a)}		LIJNZAAD La Plata loco R'dam/A'dam per 1960 K.G.		WITTE KOOL 1e kwal. 1-5 pond per 100 KG. Broek op Langendijk		UIEN gewoon per 100 KG. Broek op Langendijk		BLOEM-KOOL 1e soort p. 100 st. Grootebroek ^{a)}		RUND-VLEESCH (versch) Gem.v. 3kw. per 100 KG. Rotterdam		VARKENS-VLEESCH (versch) per 100 KG. Rotterdam	
	f.	%	f.	%	f.	%	f.	%	f.	%	f.	%	f.	%	f.	%	f.	%	f.	%
1925	17,20	100,0	13,07	100,0	231,50	100,0	236,00	100,0	462,50	100,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1926	15,90	92,4	11,75	89,9	174,25	75,3	196,75	83,4	360,50	77,9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1927	14,75	85,8	12,47	95,4	176,00	76,0	237,00	100,4	362,50	78,4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1928	13,47	78,3	13,15	100,6	226,00	97,7	228,50	96,8	363,00	78,5	4,55	100,0	13,25	100,0	14,80	100,0	93,—	100,—	77,50	100,—
1929	12,25	71,2	10,87	83,2	204,00	88,1	179,75	76,2	419,25	90,6	7,38	162,4	11,78	88,9	17,23	116,4	96,40	103,7	93,12	120,2
1930	9,67	56,3	6,22	47,6	136,75	59,1	111,75	47,4	356,00	77,0	2,05	45,1	2,14	16,2	14,22	96,1	108,—	116,1	72,90	94,1
1931	5,55	32,3	4,55	34,8	84,50	36,5	107,25	45,4	187,00	40,4	3,06	67,3	1,94	14,6	7,54	50,9	88,—	94,6	48,—	61,9
1932	5,22	30,4	4,62	35,4	77,25	33,4	100,75	42,7	137,00	29,6	1,49	32,8	8,07	60,9	9,92	67,0	61,—	65,6	37,50	48,4
1933	5,02	29,2	3,55	27,2	68,50	29,6	70,00	30,0	148,00	32,0	0,82	18,0	2,30	17,4	—	—	52,—	55,9	49,50	63,9
Jan. 1933	4,95	28,8	3,75	28,7	73,00	31,5	75,25	31,9	136,50	29,5	0,67	14,7	3,38	25,5	—	—	50,50	54,3	44,75	57,7
Febr. "	4,77	27,8	3,70	28,3	71,00	30,7	74,75	31,7	130,25	28,2	0,60	13,2	2,06	15,5	—	—	49,25	53,0	45,—	58,1
Maart "	5,05	29,4	3,82	29,3	73,50	31,7	76,25	32,3	130,50	28,2	0,61	13,4	1,29	9,7	—	—	46,50	50,0	46,—	59,4
April "	5,15	29,9	3,75	28,7	72,75	31,4	71,25	30,2	129,50	28,0	—	—	—	—	—	—	49,50	53,2	48,25	62,3
Mei "	5,40	31,4	3,77	28,9	70,50	30,5	73,25	31,0	146,75	31,7	—	—	—	—	—	—	52,25	56,2	49,—	63,2
Juni "	5,25	30,5	3,55	27,2	66,00	28,5	75,75	32,1	163,25	35,3	—	—	—	—	—	—	51,25	55,1	48,—	61,9
Juli "	5,82	33,9	3,85	29,4	64,25	27,8	78,00	33,1	176,25	38,1	—	—	—	—	—	—	49,25	53,0	48,50	62,6
Aug. "	5,30	30,8	3,55	27,2	61,25	26,5	67,75	28,7	161,50	34,9	—	—	—	—	—	—	49,—	52,7	49,25	63,5
Sept. "	4,95	28,8	3,47	26,6	61,00	26,3	65,25	27,6	159,00	34,4	—	—	—	—	9,28	62,7	50,25	54,0	54,—	69,7
Oct. "	4,40	25,6	3,—	22,9	60,25	26,0	63,50	27,0	141,25	30,5	—	—	—	—	4,30	29,1	56,25	60,5	54,25	70,0
Nov. "	4,55	26,5	2,95	22,6	74,50	32,2	60,00	25,4	147,25	31,8	1,26	27,7	2,23	16,8	6,50	41,2	59,50	64,0	54,37	70,2
Dec. "	4,57	26,6	3,30	25,3	73,50	31,7	59,25	25,1	154,50	33,4	0,97	21,3	2,56	19,3	—	—	60,75	65,3	53,50	69,0
Jan. 1934	4,75	27,6	3,10	23,7	65,25	28,2	58,00	24,6	144,25	31,2	3,65	80,2	2,30	17,4	—	—	62,50	67,2	53,75	69,4
Febr. "	3,40	19,8	2,77	21,2	65,25	28,2	58,50	24,8	133,00	28,8	3,97	87,3	1,63	12,3	—	—	63,—	67,7	53,50	69,0
Maart "	3,25	18,9	2,72	20,8	70,75	30,6	58,75	24,9	132,00	28,5	5,99	131,6	1,23	9,3	—	—	61,75	66,4	50,50	65,2
April "	3,20	18,6	2,70	20,7	70,50	30,5	56,75	24,0	136,50	29,5	—	—	—	—	—	—	63,50	68,3	49,12	63,4
Mei "	3,32	19,2	2,87	21,9	62,00	26,8	69,00	26,7	154,50	33,4	—	—	—	—	—	—	65,75	70,7	47,50	61,3
Juni "	3,67	21,4	3,17	24,3	65,00	28,1	74,75	31,7	156,50	33,8	—	—	—	—	—	—	63,25	68,0	43,75	56,5
Juli "	3,80	22,1	3,30	25,3	71,50	30,9	78,75	33,4	151,25	32,7	—	—	—	—	—	—	63,—	67,7	44,62	57,6
Aug. "	4,37	25,4	4,27	32,7	83,25	36,0	93,50	39,6	159,25	34,4	—	—	—	—	—	—	63,95	68,8	43,30	55,9
Sept. "	4,—	23,3	4,15	31,7	77,25	33,4	93,25	39,5	145,50	31,5	—	—	—	—	—	—	63,55	68,3	42,62	55,0
Oct. "	3,50	20,3	3,70	28,3	69,50	30,0	93,50	39,6	135,25	29,2	—	—	—	—	6,19	41,8	60,70	65,3	42,12	54,4
Nov. "	3,30	19,2	3,60	27,5	67,50	29,2	92,00	39,0	127,00	27,5	—	—	—	—	7,33	49,5	58,—	62,4	42,—	54,2
5 Nov. "	3,55	20,6	3,55	27,2	71,00	30,7	90,00	38,1	126,00	27,2	1,43	31,4	2,57	19,4	8,12	54,9	58,—	62,4	43,—	55,5

1) Men zie voor de toelichting op dezen staat de nos. van 8, 15 Aug. 1928, 25 Febr. 1931 en 15 Febr. 1933. 2) Tot Jan. 1931 Hard Winter No. 2 van Jan. 1931 tot 16 Dec. 1929 tot 26 Mei 1930 74/5 K.G. Hongaarsche vanaf 26 Mei 1930 tot 23 Mei 1932 74 K.G. Zuid-Russische; van 23 Mei 1932 tot 2 Oct. 1933 No. 2 Canada. 4) Tot Canada. Van 19 Sept. '32 tot 24 Juli '33 62/63 K.G. Z.-Russ. 5) De jaren 1928 en 1929 Broek op Langendijk. 6) 26 Oct. 7) 3 Nov. 8) 25 Oct. 9) 1 Nov. 10) 2 Nov.

Vervolg STATISTISCH OVERZICHT

	MINERALEN						TEXTIELGOEDEREN										DIVERSEN			
	STEENKOLEN Westfaalsche/ Hollandsche bunkerkolen, ongezeefd f.o.b. R'dam/A'dam per 1000 K.G.		PETROLEUM Mid. Contin. Crude 33 t/m 33,9° Bé s. g. per barrel		BENZINE Gulf exp. 64/66° \$cts. per U.S. gallon		KATOEN			WOL gekamde Australische, Merino, 64's Av. loco Bradford per lb.		WOL gekamde Australische, Crossbred Colonial 50's Av. loco Bradford per lb.		KOE- HUIDEN Gaaf, open kop 57-61 pnd.		KALK- SALPETER Gld. per 100 KG. netto				
	f.	%	\$	%	\$cts.	%	\$ cts.	%	pence	%	pence	%	pence	%	pence	%	f.	%	f.	%
1925	10,80	100,0	1,68	100,0	14,86	100,—	23,25	100,0	29,27	100,—	9,35	100,—	55,00	100,0	29,50	100,0	34,70	100,0	12,—	100,0
1926	17,90	165,7	1,89	112,5	13,65	91,9	17,55	75,5	16,24	55,5	6,30	67,4	47,25	85,9	24,75	83,9	28,46	82,0	11,61	96,8
1927	11,25	104,2	1,30	77,4	14,86	100,—	17,50	75,3	16,78	57,3	7,27	77,8	48,50	88,2	26,50	89,8	40,43	116,5	11,48	95,7
1928	10,10	93,5	1,20	71,4	9,98	67,2	20,00	86,0	19,21	65,6	7,51	80,4	51,50	93,6	30,50	103,4	47,58	137,1	11,48	97,7
1929	11,40	105,6	1,23	73,2	10,—	67,3	19,15	82,4	17,05	58,2	6,59	70,5	39,—	70,9	25,25	85,6	32,25	92,9	10,60	88,3
1930	11,35	105,1	1,12	66,7	8,77	59,0	13,55	58,3	12,—	41,0	3,92	41,9	26,75	48,6	16,25	55,1	25,36	73,1	9,84	82,0
1931	10,05	93,1	0,58	34,5	5,04	33,9	8,60	37,0	7,33	25,0	3,08	33,0	21,50	39,1	12,00	40,7	18,65	53,7	8,61	71,8
1932	8,00	74,1	0,81	48,2	4,50	30,3	6,45	27,7	5,21	17,8	3,11	33,3	16,00	29,1	8,50	28,8	11,15	32,1	6,15	51,3
1933	7,00	64,8	0,45	26,8	3,61	24,3	6,75	29,0	5,13	17,5	2,78	29,7	19,25	35,0	9,50	32,2	13,26	38,2	6,18	51,5
Jan. 1932	8,25	76,3	0,71	42,3	5,25	35,3	6,65	28,6	5,09	17,4	3,38	36,2	16,50	30,0	9,00	30,5	11,63	33,5	7,10	59,2
Febr. "	8,25	76,3	0,71	42,3	4,92	33,1	6,90	29,7	5,31	18,1	3,51	37,6	16,25	29,5	9,00	30,5	11,75	33,9	7,25	60,4
Maart "	8,35	77,3	0,71	42,3	4,62	31,1	6,90	29,7	5,37	18,3	3,30	35,3	16,50	30,0	8,75	29,7	10,25	29,5	7,40	61,7
April "	8,65	80,1	0,86	51,2	4,34	29,2	6,25	26,9	5,08	17,4	3,08	33,0	16,50	30,0	9,00	30,5	9,25	26,7	7,40	61,7
Mei "	8,30	76,9	0,86	51,2	4,25	28,6	5,80	24,9	4,57	15,6	2,76	29,5	15,75	28,6	8,25	28,0	8,88	25,6	7,40	61,7
Juni "	8,25	76,3	0,86	51,2	4,25	28,6	5,25	22,6	4,44	15,2	2,55	27,3	15,25	27,7	7,75	26,3	9,—	25,9	7,40	61,7
Juli "	8,10	75,0	0,86	51,2	4,25	28,6	5,80	24,9	4,97	17,0	2,77	29,6	16,00	29,1	8,50	28,8	9,75	28,1	—	—
Aug. "	7,80	72,2	0,86	51,2	4,30	28,9	7,35	31,6	5,71	19,5	3,33	35,6	15,75	28,6	8,25	28,0	12,—	34,6	5,70	47,5
Sept. "	7,75	71,8	0,86	51,2	4,37	29,4	7,75	33,3	6,37	21,8	3,64	38,9	16,75	30,5	8,75	29,7	13,75	39,6	5,90	49,2
Oct. "	7,65	70,8	0,86	51,2	4,45	29,9	6,50	28,0	5,68	19,4	3,16	33,8	15,75	28,6	8,50	28,8	14,—	40,3	6,—	50,0
Nov. "	7,40	68,5	0,86	51,2	4,60	31,0	6,15	26,5	5,16	17,6	3,—	32,1	15,25	27,7	8,25	28,0	12,—	34,6	6,10	50,8
Dec. "	7,25	67,1	0,74	44,3	4,43	29,8	5,95	25,6	4,73	16,2	2,80	30,0	15,25	27,7	8,00	27,1	11,50	33,1	6,20	51,7
Jan. 1933	7,05	65,3	0,53	31,5	4,16	28,0	6,15	26,5	5,13	17,5	2,95	31,6	15,75	28,6	8,25	28,0	11,50	33,1	6,30	52,6
Febr. "	7,20	66,7	0,38	22,6	3,97	26,7	6,10	26,2	4,98	17,0	2,78	29,7	15,50	28,2	8,25	28,0	10,38	29,9	6,40	53,3
Maart "	7,25	67,1	0,38	22,6	3,															

VAN GROOTHANDELSPRIJZEN.

Table with columns for ZUIVEL EN EIERN (Boter, Kaas, Eieren) and METALEN (Koper, Lood, Tin, IJzer, Gieterij-IJzer, Zink, Goud, Zilver). Rows list months from 1925 to 1934 with prices in f. and %.

26 Sept. 1932 79 K.G. La Plata; van 26 Sept. 1932 tot 5 Febr. 1934 Manitoba No. 2 3) Tot Jan. 1928 Western; vanaf Jan. 1928 tot 16 Dec. 1929 American No. 2. van Jan. 1928 Malting; van Jan. 1928 tot 9 Febr. 1931 American No. 2, van 9 Febr. 1931 tot 23 Mei 1932 64/5 K.G. Zuid-Russische. Van 23 Mei-19 Sept. 1932 No. 3 2) 18 Oct. 13) 25 Oct.

VAN GROOTHANDELSPRIJZEN 2)

Table with columns for BOUWMATERIALEN (Vurenhout, Steenen, Cacao, Copra, Koffie, Rubber, Suiker, Thee) and KOLONIALE PRODUCTEN (Indexcijfer). Rows list months from 1925 to 1934 with prices in f. and %.

I.B. Alle Pondennoteringen vanaf 21 Sept. '31 zijn op goudbasis omgerekend; de Dollarnoteringen vanaf 20 April '33 zijn in verhouding van de depreciatie van den Dollar t.o.v. den Gulden verlaagd.

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	20 Oct. 1934	27 Oct. 1934	23 Oct./3 Nov. '34 Laagste	3 Nov. '34 Hoogste	3 Nov. 1934
Alexandrië ..	Piast. p. £	97 1/2	97 1/2	97 1/2	97 1/2	97 1/2
Athene	Dr. p. £	512	515	515	520	520
Bangkok ...	Sh. p. tical	1/10 3/8	1/10 1/8	1/10 3/8	1/10 1/4	1/10 3/8
Budapest ...	Pen. p. £	16 3/4	16 7/8	16 7/8	16 7/8	16 7/8
Buenos Aires 1	d. p. \$	28 3/4	28 3/4	28	28 3/4	28 3/4
Calcutta ...	Sh. p. rup.	1/6 1/10	1/6 1/10	1/6 1/32	1/6 1/32	1/6 1/10
Constantin ..	Piast. p. £	610	610	610	615	615
Hongkong ...	Sh. p. \$	1/7 1/8	1/7 3/8	1/7 1/8	1/8	1/7 3/8
Kobe	Sh. p. yen	1/127 3/32	1/115 1/16	1/115 1/16	1/2 1/16	1/2
Lissabon	Escu. p. £	110 1/8	110 1/8	109 3/4	110 3/4	110 1/8
Mexico	\$ per £	18	18	17 1/2	18 1/2	18
Montevideo 2)	d. per £	19 3/4	19 3/4	19 3/4	20 1/4	20
Montreal ...	\$ per £	4.86 1/4	4.86 1/4	4.84 1/4	4.88	4.86 1/4
Riod. Janeiro	d. per Mil.	317 3/32	317 3/32	317 1/16	317 1/16	317 3/32
Shanghai ...	Sh. p. tael	1/4 1/10	1/4 1/10	1/3 3/4	1/4 1/4	1/4 1/10
Singapore ...	id. p. \$	2/45 3/32	2/45 3/32	2/4 1/16	2/4 1/4	2/45 3/32
Valparaiso 4)	\$ per £	120.00	120.25	120.25	122.25	122.25
Warschau ...	Zl. p. £	26 3/10	26 1/4	26 1/8	26 1/8	26 3/10

1) Officiële not. 36 1/2 laten, gemidd. not., welke importeurs hebben te betalen, sinds 17 Oct. 31 3/32. 2) Offic. not. vanaf Oct. 39 1/8, 22 Oct. 39 1/8, 23 Oct. 39 1/4, 29 Oct. 39 1/8, 30 Oct. 39 1/4. 3) Id. 4 1/4, sinds 2 Oct. 4 1/4. 4) 90 dg. 5) Vanaf 28 Aug. laatste „export” noteering.

ZILVERPRIJS

GOUDPRIJS a)

Londen (N.York)		Londen	
30 Oct. 1934..	23 9/16	53	30 Oct. 1934....
31 „ 1934..	23 3/8	52 3/4	31 „ 1934....
1 Nov. 1934..	—	53	1 Nov. 1934....
2 „ 1934..	23 5/8	53 1/4	2 „ 1934....
3 „ 1934..	23 9/10	53	3 „ 1934....
5 „ 1934..	23 1/16	53	5 „ 1934....
6 Nov. 1933..	18 1/2	41 1/2	6 Nov. 1933....
27 Juli 1914..	24 1/16	59	27 Juli 1914....

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) in sh. p. oz. fine

STAND VAN 's RIJKS KAS

Vorderingen.	23 Oct. 1934	31 Oct. 1934
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank.....	f 58.848.173,93	f 50.790.855,55
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	„ 424.689,07	„ 217.086,61
Voorschotten op ultimo Sept. 1934 aan de gem. verstrekt op aan haar uit te keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. en dergem. fondsbel., alsmede op. op die belastingen en op de vermogensbelasting	„ 7.434.575,21	„ 7.434.575,21
Voorschotten aan Ned.-Indië.....	„ 271.879.862,43	„ 268.048.023,99
Id. aan Suriname.....	„ 12.730.165,85	„ 12.737.413,26
Id. aan Curaçao.....	„ 2.391.592,87	„ 2.430.190,89
Kasvord. weg. creditverst. a/h. buitenl. Daggeldleeningen tegen onderpand ..	„ 116.045.361,22	„ 116.082.916,97
Saldo der postrek. v. Rijkscomptabelen Vord. op het Alg. Burg. Pensioenfonds 1)	„ 1.000.000,—	„ 3.500.000,—
Vord. op andere Staatsbedrijven 1)....	„ 27.686.432,76	„ 28.814.391,89
Verstr. t. laste der Rijksbegr. kasgeldleeningen aan gemeenten (saldo)....	„ 22.083.038,67	„ 22.979.671,—
	„ 35.279.266,26	„ 35.336.766,26

Verplichtingen.

Voorschot door De Ned. Bank ingev. art. 16 van haar octrooi verstrekt Schatkistbiljetten in omloop.....	f 445.452.000,—	f 445.452.000,—
Schatkistpromessen in omloop.....	„ 124.020.000,—	„ 124.020.000,—
Zilverbons in omloop.....	„ 1.304.072,50	„ 1.301.228,50
Schuld op ultimo September 1934 aan de gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. l. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsb. alsmede op. op die bel. en op de verm. bel.	„ —	„ —
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenf. 1)	„ 12.540.815,41	„ 12.597.641,47
Id. a. h. Staatsbedr. der P.T. en T. 1)	„ 113.171.321,42	„ 111.679.532,92
Id. aan andere Staatsbedrijven 1)	„ 76.805,10	„ 76.805,10
Id. aan diverse instellingen 1)	„ 70.347.042,79	„ 74.371.813,81

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

	27 Oct. 1934	3 Nov. 1934
Vorderingen:		
Saldo Javasche Bank.....	—	—
Betaalmiddelen in 's Lands kas.....	—	—
waaronder Muntbiljetten.....	—	—
Verplichtingen:		
Voorschot 's Rijks kas e. a. Rijksinstell.	f 265.851.000,—	f 273.491.000,—
Schatkistpromessen	„ 1.750.000,—	„ 1.750.000,—
Schatkistbiljetten	„ 12.035.000,—	„ 12.035.000,—
Muntbiljetten in omloop	„ —	„ —
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds.....	„ 1.857.000,—	„ 2.830.000,—
Idem aan de Ned.-Ind. Postspaarbank.....	„ 1.921.000,—	„ 1.871.000,—
Voorschot van de Javasche Bank.....	„ 409.000,—	„ 1.231.000,—

SURINAAMSCHÉ BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opeschb. schulden	Discout.	Div. rekeningen 1)
6 Oct. 1934..	726	1.124	478	586	1.800
29 Sept. 1934..	747	1.198	468	590	1.783
22 „ 1934..	944	1.038	515	580	1.753
15 „ 1934..	934	1.058	528	579	1.749
8 „ 1934..	920	1.082	526	577	1.759
5 Juli 1914..	645	1.100	560	735	396

1) Sluip. der activa.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 5 November 1934.

Activa.		
Binnenl. Wis- (Hfdbk. f 23.163.423,80		
sels, Prom., (Bijbnk. „ 208.858,04		
enz. in disc. (Ag.sch. „ 3.167.495,45	f	26.539.777,29
Papier o. h. Buitenl. in disconto	„	—
Idem eigen portef. f 866.250,—		
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel. „		866.250,—
Beleeningen (Hfdbk. f 103.322.718,82 1)		
incl. vrsch. (Bijbnk. „ 6.042.207,49		
in rek.-crt. (Ag.sch. „ 38.324.637,91		
op onderp. f 147.689.564,22		
Op Effecten	f 142.253.788,16 1)	
Op Goederen en Spec. „ 5.435.776,06		147.689.564,22 1)
Voorschotten a. h. Rijk	„	—
Munt, Goud	f 102.179.230,—	
Muntmat., Goud ..	„ 780.387.591,78	
	f 882.566.821,78	
Munt, Zilver; enz. „ 20.671.716,24		
Muntmat., Zilver.. „		903.238.538,02 2)
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	„	37.903.183,44
Gebouwen en Meub. der Bank.....	„	4.970.000,—
Diverse rekeningen	„	6.135.573,96
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/32, S. No. 221) „	„	16.996.491,37
	f	1.144.339.378,30

Passiva.

Kapitaal	f	20.000.000,—
Reservefonds	„	3.807.914,92
Bijzondere reserve	„	5.000.000,—
Pensioenfonds	„	9.276.771,80
Bankbiljetten in omloop.....	„	909.954.755,—
Bankassignatiën in omloop	„	104.290,50
Rek.-Cour. f Het Rijk f 38.138.801,58		
saldo's: { Anderen „ 155.162.765,62		193.301.567,20
Diverse rekeningen	„	2.894.078,88
	f	1.144.339.378,30

Beschikbaar metaalsaldo

Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is „ 1.154.269.765,—

1) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)

2) Waarvan in het buitenland

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opeschb. schulden	Beschikb. metaal-saldo	Dektingsperc.
	Munt	Muntmat.				
5 Nov. '34	102179	780.388	909.955	193.406	461.708	82
29 Oct. '34	102179	780.388	892.889	207.664	463.783	82
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen 1)
5 Nov. 1934	26.540	—	147.690	866	6.136
29 Oct. 1934	25.496	—	145.750	866	5.442
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

1) Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeschb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
3 Nov. '34 2)	142.510		183.560	35.920	54.718
27 Oct. '34 2)	142.520		182.760	31.870	56.668
6 Oct. 1934	113.489	28.662	189.473	29.061	54.738
29 Sept. 1934	113.488	28.726	186.202	31.846	54.995
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels. buiten N.-Ind. betaal.	Disconto's	Beleeningen	Diverse rekeningen 1)	Dektingspercentage
3 Nov. '34 2)	750	77.750	10.390	65	
27 Oct. '34 2)	760	73.100	10.100	66	
6 Oct. 1934	839	9.383	57.502	11.280	65
29 Sept. 1934	754	9.438	56.735	11.418	65
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

1) Sluippost activa. 2) Cijfers telegrafisch ontvangen.